

เมื่อผู้แทนโดยชอบธรรมให้ความยินยอมแล้วผู้เยาว์จะทำนิติกรรมได้เพียงใดนั้นได้มีประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 26 บัญญัติว่า “ถ้าผู้แทนโดยชอบธรรมอนุญาตให้ผู้เยาว์จำหน่ายทรัพย์สินเพื่อการอันใดอันหนึ่งอันใดได้ระบุนไว้ ผู้เยาว์จะจำหน่ายทรัพย์สินนั้นเป็นประการใดภายในขอบของการที่ระบุนไว้นั้นก็ทำได้ตามใจสมัคร อนึ่ง ถ้าได้รับอนุญาตให้จำหน่ายทรัพย์สินโดยมิได้ระบุนไว้เพื่อการอันใด ผู้เยาว์ก็จำหน่ายได้ตามใจสมัคร” หมายความว่าในเรื่องนี้การจำหน่ายทรัพย์สินนั้น ถ้าในความยินยอมได้ระบุนให้จำหน่ายในขอบเขตใดผู้เยาว์ก็ต้องจำหน่ายทรัพย์สินตามขอบเขตนั้น เช่น ให้เงินหนึ่งหมื่นบาทไปซื้อวิทยุอย่างดี 1 เครื่อง ผู้เยาว์จะเอาเงินนี้ไปซื้อของอย่างอื่นที่ไม่ใช่วิทยุไม่ได้ แต่ถ้าไม่มีขอบเขตในการจำหน่ายทรัพย์สินไว้ เช่น ให้เงินหนึ่งหมื่นบาทไปซื้ออะไรก็ได้ ผู้เยาว์ชอบที่จะเอาเงินหนึ่งหมื่นบาทไปซื้ออะไรก็ตามใจชอบก็ได้ การจำหน่ายหมายรวมถึงความยินยอมให้ทำนิติกรรมใด ๆ ด้วยจะเห็นได้ว่าการให้ความยินยอมจะระบุนไว้ก็ทำได้แก่ที่ได้รับคามยินยอมเท่านั้น แต่ถ้าให้ความยินยอมกว้างผู้เยาว์ก็สามารถทำได้ตามใจสมัคร

4. ผลบังคับในเมื่อผู้เยาว์ทำนิติกรรมโดยปราศจากความยินยอม

จากประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 21 ที่ว่า “.....การใด ๆ ที่ผู้เยาว์ได้ทำลงปราศจากความยินยอมของผู้แทนโดยชอบธรรม นิติกรรมเป็นโมฆียะ” โมฆียะหมายความว่าอย่างไร ก่อนจะกล่าวถึงคำว่า “โมฆียะ” ขอกล่าวถึงคำหนึ่ง คือคำว่า “โมฆะ” เพราะบางครั้งกฎหมายก็จะบัญญัติว่าถ้าทำนิติกรรมขัดต่ออย่างนั้นอย่างนี้นิติกรรมเป็น “โมฆะ” หรือถ้าทำนิติกรรมขัดต่ออย่างนั้นอย่างนี้นิติกรรมตกเป็น “โมฆียะ” ดังนั้นต้องเข้าใจคำว่า “โมฆะ” “โมฆียะ” ก่อน

“โมฆะกรรม” คือ นิติกรรมที่เสียเปล่า ไม่มีผลบังคับตามกฎหมาย และไม่อาจให้สัตยาบันแก่กันได้ เช่น นิติกรรมการซื้อขายอสังหาริมทรัพย์ ซึ่งมีได้ทำให้ถูกต้องตามแบบที่กฎหมายบังคับไว้ตามมาตรา 456 กล่าวคือมิได้ทำเป็นหนังสือและจดทะเบียนต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ ย่อมตกเป็นโมฆะเสียเปล่ามาแต่ต้น จึงไม่มีผลบังคับตามกฎหมาย อีกทั้งไม่อาจให้สัตยาบันแก่นิติกรรมที่เป็น โมฆะนั้นได้เลยหรือในเรื่องการทำพินัยกรรม

ของผู้เยาว์ ... ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 25 บัญญัติว่า “ผู้เยาว์อาจทำ
พินัยกรรมได้เมื่อมีอายุ สิบห้าปีบริบูรณ์” และมาตรา 1703 บัญญัติว่า “พินัยกรรมซึ่ง
บุคคลที่มีอายุไม่ครบสิบห้าปีบริบูรณ์ทำขึ้นนั้น เป็นโมฆะ” ถ้า ค.ช.ด่า อายุ 14 ปี 10
เดือน ทำพินัยกรรม พินัยกรรมที่ ค.ช.ด่าทำไว้เมื่ออายุ 14 ปี 10 เดือน เป็นโมฆะ ผลคือ
พินัยกรรมนั้นเสียเปล่า

“โมฆียะ” คือ นิติกรรมที่เป็นโมฆียะ มิใช่นิติกรรมที่เสียเปล่า ใช้บังคับไม่ได้แต่
อย่างไร หากแต่เป็นนิติกรรมที่ได้ทำขึ้นโดยมีเหตุบกพร่องบางประการในเรื่องความ
สามารถ หรือในเรื่องการแสดงเจตนา จึงทำให้นิติกรรมนั้นไม่สมบูรณ์ แต่ก็ไม่ถึงขนาดที่
จะเป็นนิติกรรมที่สูญเสียเปล่าดังเช่นในกรณีโมฆะกรรม นิติกรรมที่เป็นโมฆียะนั้น เมื่อ
เกิดขึ้นแล้ว ก็มีผลใช้บังคับตามกฎหมายได้ตลอดมาแต่เริ่มแรกทำนิติกรรมจนกว่าจะมีการ
บอกล้าง ถ้ามีการบอกล้างโดยชอบด้วยกฎหมายแล้วถึงจะถือว่านิติกรรมนั้นเป็นโมฆะเสีย
เปล่ามาเริ่มแรก แต่ถ้ามิได้มีการบอกล้างภายในเวลาที่กฎหมายกำหนดหรือได้มีการให้
สัตยาบันนิติกรรมนั้น นิติกรรมนั้นก็ใช้บังคับได้อย่างสมบูรณ์ซึ่งทำให้ไม่สามารถ
บอกล้างได้อีกต่อไป (มาตรา 175 มาตรา 176 และมาตรา 177)

ตัวอย่าง นายดำอายุ 17 ปี ทำนิติกรรมขายนาฬิกาให้แก่ชายเคชอายุ 25 ปี ในราคา
หนึ่งแสนบาท นายดำทำไปโดยไม่ได้รับความยินยอมจากผู้แทนชอบธรรม นิติกรรมนั้น
ตกเป็นโมฆียะตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 21 ผู้แทนโดยชอบธรรมผู้
จะต้องรีบบอกล้างภายในเวลา 1 ปี ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 181 ถ้า
ผู้แทนโดยชอบธรรมบอกล้างภายในเวลาที่กฎหมายกำหนดนิติกรรมนี้ก็จะเป็นโมฆะแต่
เริ่มต้น คือกลับคืนสู่สภาพเดิม

จากความหมายคำว่า “โมฆียะ” ที่ได้กล่าวไว้ข้างต้นแล้วผลแห่งการเป็นโมฆียะ
ย่อมเป็นไปตามบทบัญญัติประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์บรรพ 1 ลักษณะ 4 หมวด 3
เรื่อง “โมฆะกรรมและโมฆียะกรรม” ซึ่งมีสาระสำคัญพอสรุปได้ ดังนี้

ก. โมฆียะกรรม อาจถูกบอกล้างได้ และเมื่อบอกล้างแล้วย่อมถือว่าโมฆียะกรรม
นั้นตกเป็นโมฆะ คือเสียเปล่ามาตั้งแต่เริ่มแรก ผลก็คือคู่กรณีได้กลับคืนยังฐานะเดิมและถ้า

เป็นพันวิสัยจะให้กลับคืนฐานะเดิมได้ก็ให้ได้รับค่าเสียหายชดใช้ให้แทน (มาตรา 176) และการบอกล้างกฎหมายมิได้กำหนดรูปแบบไว้ ดังนั้นจึงอาจแสดงเจตนาเป็นลายลักษณ์อักษรหรือด้วยวาจาก็ได้

ข. โมฆียะกรรมอาจให้สัตยาบันได้ (มาตรา 177) การให้สัตยาบันนั้นเป็นการแสดงเจตนารับรองหรือยอมรับเอาโมฆียะกรรมนั้น ซึ่งย่อมมีผลทำให้โมฆียะกรรมนั้นเป็นอันสมบูรณ์จะบอกล้างไม่ได้อีกต่อไป ซึ่งการให้สัตยาบันนั้นจะทำโดยแสดงเจตนาชัดแจ้งก็ได้หรือหากมีพฤติการณ์อย่างหนึ่งอย่างใดตามที่บัญญัติไว้ใน ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 180 กฎหมายก็ถือว่าได้มีการให้สัตยาบันแก่โมฆียะกรรมนั้นแล้ว โดยปริยาย ทั้งนี้คือ

- (1) ได้ปฏิบัติการชำระหนี้แล้วทั้งหมดหรือแต่บางส่วน
- (2) ได้มีการเรียกให้ชำระหนี้แล้ว
- (3) ได้มีการแปลงหนี้ใหม่
- (4) ได้มีการให้ประกันเพื่อหนี้
- (5) ได้มีการโอนสิทธิหรือความรับผิดชอบทั้งหมดหรือแต่บางส่วน
- (6) ได้มีการกระทำอย่างอื่นอันแสดงได้ว่าเป็นการให้สัตยาบัน

สาระสำคัญของโมฆียะกรรมอีกประการหนึ่งก็คือ โมฆียะกรรมนั้นกฎหมายถือว่ายังมีผลสมบูรณ์อยู่จนกว่าจะถูกบอกล้างและกฎหมายได้กำหนดระยะเวลาการบอกล้างโมฆียะกรรมเอาไว้ด้วยว่าจะต้องบอกล้างเสียภายในเวลาหนึ่งปีนับแต่เวลาที่อาจให้สัตยาบันได้ แต่อย่างไรก็ตามหากระยะเวลาได้ล่วงพ้นไปถึงสิบปีนับแต่ได้ทำนิติกรรมอันเป็นโมฆียะกรรมนั้นแล้วก็เป็นการบอกล้างไม่ได้ (มาตรา 181) ผลก็คือนิติกรรมนั้นเป็นอันสมบูรณ์ จะบอกล้างให้ตกเป็นโมฆะไม่ได้อีกต่อไป

มูลเหตุที่กฎหมายบัญญัติให้นิติกรรมซึ่งผู้เยาว์ทำโดยฝ่าฝืนประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 21 เป็นโมฆียะ ก็เพื่อให้ผู้แทนโดยชอบธรรมได้มีโอกาสพิจารณาตรวจสอบดูว่านิติกรรมอันเป็นโมฆียะนั้นผู้เยาว์ตกอยู่ในฐานะเสียเปรียบเพียงใดหรือไม่ เพราะแม้ว่าผู้เยาว์จะฝ่าฝืนประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 21 ไปกระทำนิติกรรม

อย่างไรอย่างหนึ่งขึ้นโดยมิได้ขอความยินยอมจากผู้แทนโดยชอบธรรมก่อน ซึ่งจะเป็นผลในนิติกรรมนั้นเป็นโมฆียะกรรมก็ตาม หากผู้แทนโดยชอบธรรมทราบเหตุแห่งโมฆียะกรรมนั้นแล้ว แต่พิจารณาแล้วผู้เยาว์ก็ไม่เสียหายหรือตกอยู่ในภาวะเสียเปรียบแต่ประการใด ทั้งนิติกรรมนั้นก็ป็นอันสมประโยชน์หากผู้เยาว์มาขอความยินยอมก่อนตนก็จะอนุญาตอยู่แล้ว เช่นนี้ผู้แทนโดยชอบธรรมก็อาจให้สัตยาบันอันจักเป็นผลให้นิติกรรมซึ่งเป็นโมฆียะนั้นมีผลสมบูรณ์มาแต่แรก และในทางตรงข้ามหากพิจารณาเห็นว่านิติกรรมที่ผู้เยาว์กระทำขึ้นเป็นโมฆียะนั้นผู้เยาว์ถูกอีกฝ่ายหนึ่งเอาใจเอาเปรียบอย่างมาก เป็นที่เสียหายแก่ผู้เยาว์ในกรณีเช่นนี้ผู้แทนโดยชอบธรรมก็ชอบที่จะใช้สิทธิบอกล้างให้นิติกรรมนั้นตกเป็นโมฆะเสียเปล่ามาแต่เริ่มแรกได้ทันที ซึ่งผลก็คือผู้เยาว์กับคู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งต้องกลับคืนสู่ฐานะเดิมและหากเป็นการพ้นวิสัยที่จะกลับคืนสู่ฐานะเดิมได้ก็ให้ใช้ค่าเสียหายแทน

ข้อยกเว้นจากหลักทั่วไปในการทำนิติกรรมของผู้เยาว์

ที่กล่าวมาแล้วนั้นเป็นหลักทั่วไปในการทำนิติกรรมของผู้เยาว์ซึ่งพอสรุปได้ว่า ผู้เยาว์จะทำนิติกรรมใด ๆ ต้องได้รับความยินยอมของผู้แทนโดยชอบธรรมก่อนการใด ๆ คือ นิติกรรมใด ๆ ที่ผู้เยาว์ได้ทำลง ปราศจากความยินยอมเช่นว่านั้นเป็น “โมฆียะ” แต่อย่างไรก็ตาม ความในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 21 ตอนท้ายได้บัญญัติเป็นข้อยกเว้นไว้ว่า “เว้นแต่จะบัญญัติไว้เป็นอย่างอื่น” กล่าวคือ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 22 มาตรา 23 มาตรา 24 และมาตรา 25 ได้บัญญัติไว้ว่าผู้เยาว์สามารถทำนิติกรรมได้โดยลำพังและสมบูรณ์ โดยไม่ต้องได้รับความยินยอมจากผู้แทนโดยชอบธรรม ข้อยกเว้นจากประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 22 มาตรา 23 มาตรา 24 และมาตรา 25 อาจจำแนกเป็นนิติกรรมได้ 3 ประเภทดังต่อไปนี้ คือ

1. นิติกรรมที่เป็นคุณประโยชน์แก่ผู้เยาว์ฝ่ายเดียว
2. นิติกรรมที่ผู้เยาว์ต้องทำเองเฉพาะตัว
3. นิติกรรมที่จำเป็นเพื่อการดำรงชีพของผู้เยาว์

1. นิติกรรมที่เป็นคุณประโยชน์แก่ผู้เยาว์ฝ่ายเดียว

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 22 บัญญัติว่า “ผู้เยาว์อาจทำการใด ๆ ได้ทั้งสิ้น หากเป็นเพียงเพื่อจะไปได้ไปซึ่งสิทธิอันใดอันหนึ่ง หรือเป็นการเพื่อให้หลุดพ้นจากหน้าที่อันใดอันหนึ่ง” เมื่อพิจารณาจากมาตรา 22 แล้ว จึงเห็นว่านิติกรรมที่มีคุณประโยชน์แก่ผู้เยาว์ฝ่ายเดียวมีสองประการ

(1) นิติกรรมที่ได้มาซึ่งสิทธิอันใดอันหนึ่ง เช่น การรับทรัพย์สินที่เขาให้โดยที่ไม่มีเงื่อนไข หรือค่าภาระติดพัน นิติกรรมเช่นนี้มีแต่ให้ประโยชน์แก่ผู้เยาว์ไม่มีทางให้ผู้เยาว์เสียสิทธิ หรือรับหน้าที่เพิ่มขึ้น จึงไม่จำเป็นต้องได้รับความยินยอมจากผู้แทนโดยชอบธรรมแต่ประการใด

ถ้าเป็นการให้ที่มีเงื่อนไข เช่น ก. ให้เงิน ข. ผู้เยาว์ 4,000 บาท โดย ก. กำหนดไว้ด้วยว่าให้ ข. จ่ายค่าเลี้ยงดูให้แก่ ก. เดือนละ 100 บาท เป็นเวลา 4 ปี ข. รับการให้ของ ก. โดยมีได้รับความยินยอมของผู้แทนโดยชอบธรรม การทำนิติกรรมระหว่าง ก. กับ ข. เป็นโมฆะ เพราะการให้เงินของ ก. แก่ ข. เป็นการให้ที่มีเงื่อนไข จึงต้องได้รับความยินยอมจากผู้แทนโดยชอบธรรมเสียก่อน

(2) นิติกรรมที่ทำให้ผู้เยาว์หลุดพ้นหน้าที่อันใดอันหนึ่ง เช่น ผู้เยาว์เป็นหนี้ นาย ก. ผู้เป็นอา 1,000 บาท นาย ก. ทำการปลดหนี้ให้แก่ผู้เยาว์ ผู้เยาว์สามารถทำนิติกรรมรับการปลดหนี้ได้โดยลำพัง เพราะเป็นนิติกรรมที่ทำให้ผู้เยาว์หลุดพ้นจากหน้าที่ในการชำระหนี้

2. นิติกรรมที่ผู้เยาว์ต้องกระทำเองเฉพาะตัว

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 23 บัญญัติว่า “ผู้เยาว์อาจทำการใด ๆ ได้ทั้งสิ้น ซึ่งเป็นการต้องทำเฉพาะตัว” หมายความว่า ผู้อื่นจะทำแทนไม่ได้ ผู้เยาว์ต้องทำเอง นิติกรรมที่จะต้องทำเองเฉพาะตัวพอแยกกล่าวได้ดังนี้ คือ

(1) การทำพินัยกรรม ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 25 บัญญัติว่า “ผู้เยาว์อาจทำพินัยกรรมได้เมื่อมีอายุ 15 ปีบริบูรณ์” หมายความว่า เด็กที่อายุ 15 ปี

บริบูรณ์มีความรู้สึกผิดชอบที่จะแสดงเจตนาได้ ถ้าผู้เยาว์อายุยังไม่ครบ 15 ปีบริบูรณ์ทำ
พินัยกรรมผลจะทำให้พินัยกรรมนั้นเป็นโมฆะ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์
มาตรา 1703 บัญญัติว่า “พินัยกรรมซึ่งบุคคลที่มีอายุยังไม่ครบ 15 ปีบริบูรณ์ทำขึ้นนั้น
เป็นโมฆะ”

(2) การรับรองบุตร ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1547 บัญญัติว่า
“เด็กเกิดจากบิดามารดาที่มีได้สมรสกัน จะเป็นบุตรชอบด้วยกฎหมายต่อเมื่อบิดามารดาได้
สมรสกันในภายหลังหรือบิดาได้จดทะเบียนว่าเป็นบุตรหรือศาลพิพากษาว่าเป็นบุตร” เช่น
นาย ก. อายุ 19 ปี ได้เสียกับนาง ข. อายุ 17 ปี เกิดบุตร 1 คน คือเด็กชาย ค. ดังนี้ เด็กชาย
ค. เกิดก่อนนาย ก. กับนาง ข. สมรสกันเด็กชาย ค. จะเป็นบุตรชอบด้วยกฎหมายของนาย
ก. ได้ต่อเมื่อนาย ก. กับนาง ข. สมรสกัน หรือนาย ก. จดทะเบียนว่าเป็นบุตร หรือศาล
พิพากษาว่าเป็นบุตรกรณีเช่นนี้ ถ้านาย ก. จดทะเบียนรับรองเด็กชาย ค. ให้เป็นบุตร นาย
ก. ทำได้เองเฉพาะตัวไม่ต้องได้รับความยินยอมจากผู้แทนโดยชอบธรรมก่อน

(3) การขอเพิกถอนการสมรส ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1508
วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “การสมรสที่เป็นโมฆียะเพราะคู่สมรสสำคัญผิดตัวหรือถูกกลั่นแกล้ง
หรือถูกข่มขู่ เฉพาะแต่คู่สมรสที่สำคัญผิดตัวหรือถูกกลั่นแกล้งหรือถูกข่มขู่เท่านั้นขอเพิกถอน
การสมรสได้” ฉะนั้น การขอเพิกถอนการสมรสในกรณีเช่นนี้ จึงถือว่าเป็นนิติกรรมที่
ผู้เยาว์ต้องทำเองเฉพาะตัว ผู้เยาว์จึงมีสิทธิยื่นคำขอเพิกถอนการสมรสในกรณีเช่นนี้ได้โดย
ไม่จำเป็นต้องขอความยินยอมจากผู้แทนโดยชอบธรรมก่อนแต่อย่างใด

ข้อสังเกต นิติกรรมที่ผู้เยาว์ต้องทำเองเฉพาะตัวตามประมวลกฎหมายแพ่งและ
พาณิชย์ มาตรา 23 นี้เป็นคนละเรื่องกับหน้าที่ผู้เยาว์จะต้องทำเองตามประมวลกฎหมายแพ่ง
และพาณิชย์ มาตรา 1572 เพราะหน้าที่ผู้เยาว์จะต้องทำเองตามประมวลกฎหมายแพ่งและ
พาณิชย์ มาตรา 1572 นั้นหมายความว่า เป็นกิจการที่ก่อให้เกิดหนี้อันผู้เยาว์ต้องชำระด้วย
ตนเอง เช่น ผู้เยาว์ทำสัญญาผูกพันตนว่าจะรับจ้างร้องเพลงให้ห้องอาหารแห่งหนึ่ง เมื่อทำ
สัญญาขึ้นแล้วก็ก่อให้เกิดหนี้ซึ่งผู้เยาว์จะต้องชำระหนี้ คือ ร้องเพลงให้ตามสัญญาด้วยตนเอง
ในกรณีเช่นนี้ไม่ใช่เรื่องการทำนิติกรรมซึ่งผู้เยาว์ต้องทำเองเฉพาะตัวตามประมวลกฎหมาย

แพ่งและพาณิชย์ มาตรา 23 อันจักเป็นข้อยกเว้นให้ผู้เยาว์มีความสามารถทำด้วยตนเองตามลำพัง และหนี้ที่ผู้เยาว์จะต้องทำเองกฎหมายได้บัญญัติว่าผู้แทนโดยชอบธรรมจะทำแทนผู้เยาว์โดยมิได้รับความยินยอมของบุตรผู้เยาว์ ก็ไม่ได้เช่นกัน (มาตรา 1572 ประกอบมาตรา 1598/3 วรรค 2)

3. นิติกรรมที่จำเป็นเพื่อการดำรงชีพของผู้เยาว์

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 24 บัญญัติว่า “ผู้เยาว์อาจทำการใด ๆ ได้ทั้งสิ้นซึ่งเป็นการสมแก่ฐานानุรูปแห่งตนและเป็นการอันจำเป็นในการดำรงชีพตามสมควร” นิติกรรมที่ได้รับการยกเว้นไม่ต้องได้รับความยินยอมจากผู้แทนโดยชอบธรรมตามมาตรา 24 นี้ อยู่ภายใต้เงื่อนไข 2 ประการ คือ

1. ต้องเป็นนิติกรรมที่จำเป็นในการดำรงชีพจริง ๆ อันขาดเสียไม่ได้ เช่น นาย ก.เป็นผู้เยาว์ และบ้านไกลโรงเรียน นาย ก. อาจซื้อจักรยานคันหนึ่งสำหรับใช้ขับขี่ไปโรงเรียนโดยมิได้รับความยินยอมของบิดามารดาหรือผู้ปกครองได้ และ

2. นิติกรรมที่จำเป็นในการดำรงชีพยังต้องสมแก่ฐานานุรูป ตามตัวอย่างข้างต้นถ้า นาย ก. ผู้เยาว์เป็นคนมีฐานะดีจะซื้อจักรยานขับขี่ไปโรงเรียนสักหนึ่งคัน ก็เป็นการจำเป็นและสมควรแก่ฐานะ สัญญาซื้อขายจักรยานนี้ แม้นาย ก. จะมีได้รับความยินยอมจากผู้แทนโดยชอบธรรมก็สมบูรณ์มีผลตามกฎหมาย

ผู้เยาว์ทำการค้าหรือทำสัญญาเป็นลูกจ้างในสัญญาจ้างแรงงาน

ผู้เยาว์อาจจะขออนุญาตผู้แทนโดยชอบธรรมทำการค้าหรือทำสัญญาเป็นลูกจ้างในสัญญาจ้างแรงงานผู้แทนโดยชอบธรรมอนุญาตผู้เยาว์สามารถทำนิติกรรมใด ๆ ที่เกี่ยวข้องกับกิจการค้านั้นหรือสัญญาจ้างแรงงานนั้นเสมือนบุคคลบรรลุนิติภาวะ

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 27 บัญญัติว่า “ผู้แทนโดยชอบธรรมอาจให้ความยินยอมแก่ผู้เยาว์ในการประกอบธุรกิจทางการค้าหรือธุรกิจอื่น หรือในการทำ

สัญญาเป็นลูกจ้างในสัญญาจ้างแรงงานได้ ในกรณีที่ผู้แทนโดยชอบธรรมไม่ให้ความยินยอมโดยไม่มีเหตุอันสมควร ผู้เยาว์อาจร้องขอต่อศาลให้สั่งอนุญาตได้

ในความเกี่ยวพันกับการประกอบธุรกิจหรือการจ้างแรงงานตามวรรคหนึ่ง ให้ผู้เยาว์มีฐานะเสมือนดังบุคคลซึ่งบรรลุนิติภาวะแล้ว

ถ้าการประกอบธุรกิจหรือการทำงานที่ได้รับความยินยอมหรือที่ได้รับอนุญาตตามวรรคหนึ่ง ก่อให้เกิดความเสียหายถึงขนาดหรือเสื่อมเสียแก่ผู้เยาว์ ผู้แทนโดยชอบธรรมอาจบอกเลิกความยินยอมที่ได้ให้แก่ผู้เยาว์เสียได้ หรือในกรณีที่ศาลอนุญาต ผู้แทนโดยชอบธรรมอาจร้องขอต่อศาลให้เพิกถอนการอนุญาตที่ได้ให้แก่ผู้เยาว์นั้นเสียได้

การบอกเลิกความยินยอมโดยผู้แทนโดยชอบธรรมหรือการเพิกถอนการอนุญาตโดยศาลย่อมทำให้ฐานะเสมือนดังบุคคลซึ่งบรรลุนิติภาวะแล้วของผู้เยาว์สิ้นสุดลง แต่ไม่กระทบกระเทือนการใด ๆ ที่ผู้เยาว์ได้กระทำไปแล้วก่อนมีการบอกเลิกความยินยอมหรือเพิกถอนการอนุญาต” เช่น ผู้เยาว์ได้รับอนุญาตให้ทำการค้าโดยตั้งร้านขายอาหาร ผู้เยาว์ย่อมทำนิติกรรมซื้อขายเกี่ยวข้องกับการขายอาหารได้เอง เช่น ซื้อโต๊ะ เก้าอี้ เครื่องครัวทำสัญญาว่าจ้าง.... ฯลฯ ไม่จำเป็นต้องมาขออนุญาตผู้แทนโดยชอบธรรมเป็นราย ๆ ไปอีก

ข้อสังเกต เรื่องผู้เยาว์ทำการค้ำนั้นเมื่อผู้เยาว์ได้รับอนุญาตให้ทำการค้า หรือการจ้างแรงงานผู้เยาว์มีฐานะเสมือนบุคคลซึ่งบรรลุนิติภาวะเฉพาะในกิจการนั้น ๆ แต่ผู้เยาว์ยังเป็นผู้เยาว์อยู่นั้นเองไม่ใช่บรรลุนิติภาวะแล้ว

ตัวอย่าง นางสาวแดง อายุ 17 ปี ได้รับอนุญาตจากผู้แทนโดยชอบธรรมให้เปิดร้านขายอาหาร นางสาวแดงสามารถทำนิติกรรมการซื้อโต๊ะ เก้าอี้ พัดลม ทำสัญญาส่งปิ่นโต แก่ลูกค้า นางสาวแดงทำได้อย่างบุคคลซึ่งบรรลุนิติภาวะ แต่ถ้านางสาวแดงมีความรักจะแต่งงานก็ยังคงต้องได้รับความยินยอมจากผู้แทนโดยชอบธรรมอยู่นั้นเอง

คนไร้ความสามารถ (Incompetent)

คนไร้ความสามารถ คือ บุคคลวิกลจริตซึ่งศาลสั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถแล้วและจัดให้อยู่ในความอนุบาลของผู้อนุบาล (มาตรา 28) ฉะนั้น ถ้าฟังเพียงเป็นบุคคลวิกลจริตหากตราบใดที่ยังไม่มีคำสั่งศาลว่าเป็นคนไร้ความสามารถ ย่อมไม่ถือว่าบุคคลวิกลจริตนั้นเป็นคนไร้ความสามารถ แต่อย่างไรก็ตามบุคคลวิกลจริตซึ่งศาลยังมิได้สั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถนั้น กฎหมายก็ได้จำกัดความสามารถไว้เช่นกันดังที่บัญญัติในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 32 โดยเหตุนี้ จึงได้แยกพิจารณาหลักกฎหมาย เกี่ยวกับบุคคลทั้งสองประเภทนี้ดังต่อไปนี้

ส่วนที่ 1 คือ เรื่องคนวิกลจริตที่ถูกศาลสั่งให้เป็น คนไร้ความสามารถ

ส่วนที่ 2 คือ เรื่องคนวิกลจริตที่ ยังไม่ถูกศาลสั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถ

ส่วนที่ 1 คนวิกลจริตที่ถูกศาลสั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ได้บัญญัติไว้ในมาตรา 28 ว่า “บุคคลวิกลจริตผู้ใด ผู้บุพการีกล่าวคือ บิดา มารดา ปู่ย่า ตายาย ทวดก็ดี ผู้สืบสันดานกล่าวคือ ลูก หลาน เหลน ลื้อก็ดี ผู้ปกครองหรือผู้พิทักษ์ก็ดี ผู้ซึ่งปกครองดูแลบุคคลนั้นอยู่ดี หรือพนักงานอัยการก็ดี ร้องขอต่อศาลให้สั่งให้บุคคลวิกลจริตผู้นั้นเป็นคนไร้ความสามารถ ศาลจะสั่งให้บุคคลวิกลจริตผู้นั้นเป็นคนไร้ความสามารถก็ได้

บุคคลซึ่งศาลได้สั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถตามวรรคหนึ่ง ต้องจัดให้อยู่ในความอนุบาล การแต่งตั้งผู้อนุบาล อำนาจหน้าที่ของผู้อนุบาล และการสิ้นสุดของความเป็นผู้อนุบาลให้เป็นไปตามบทบัญญัติบรรพ 5 แห่งประมวลกฎหมายนี้

คำสั่งของศาลตามมาตรา 28 นี้ ให้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา”

หลักเกณฑ์ของการเป็นคนไร้ความสามารถ จากมาตรา 28 นี้ พอจะแบ่งได้ คือ

1. เป็นคนวิกลจริต และ
2. ถูกศาลสั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถ

1. เป็นคนวิกลจริต เมื่อได้พิจารณาตาม มาตรา 28 แล้วไม่ได้อธิบายไว้เลยว่าคนวิกลจริต หมายถึงใคร หรือหมายความว่าอะไร แต่หากดูตามความหมายอย่างตามธรรมดา ก็คือ พวกสมองพิการ ถือว่าจิตไม่ปกติ หรือที่เข้าใจง่าย ๆ ก็คือคนบ้านั่นเอง นอกจากคนบ้านั่นแล้ว ยังเคยมีคำพิพากษาศาลฎีกาตัดสินว่า คนวิกลจริตนั้นให้รวมไปถึงบุคคลที่มีกิริยาอาการไม่ปกติ เพราะสติวิปลาส คือ ขาดความสำนึก ขาดความรำลึก ขาดความรู้สึกลึก และขาดความรับผิดชอบ ซึ่งบุคคลดังกล่าว ไม่สามารถประกอบกิจการงานของตนได้

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 490/2509 (ประชุมใหญ่) ซึ่งศาลฎีกาโดยที่ประชุมใหญ่เห็นว่า คำว่าบุคคลวิกลจริต ตามที่บัญญัติไว้ใน ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 29 (มาตรา 28 ที่แก้ไขใหม่) นี้ มิได้หมายเฉพาะถึงบุคคล ผู้มีจิตผิดปกติ หรือตามที่เข้าใจกันทั่ว ๆ ไปว่าเป็นบ้าที่เขวอาละวาดนั่งซิม หรือพูดเพ้อเจ้อ โดยไม่มีเหตุผลเท่านั้นไม่ แต่หมายรวมถึงบุคคลที่มีกิริยาอาการผิดปกติ เพราะสติวิปลาส คือ ขาดความรำลึก ขาดความรู้สึกลึก และขาดความรับผิดชอบด้วย เพราะบุคคลดังกล่าวนี้ไม่สามารถประกอบกิจการงานของตนหรือกิจส่วนตัวของตนได้ทีเดียว

ปรากฏตามข้อเท็จจริงว่า นางสงวนป่วยเป็นโรคเนื้องอกในสมองต้องนอนอยู่บนเตียงตลอดเวลา มีอาการพูดไม่ได้ หูไม่ได้ยิน ตาทั้งสองข้างมองไม่เห็นมีอาการอย่างคนไม่มีสติสัมปชัญญะใด ๆ ไร้ความสามารถ ที่จะดำเนินกิจการทุกสิ่งทุกอย่าง จึงถือได้ว่าเป็นบุคคลวิกลจริต ตามความหมายแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

ซึ่งจะเห็นได้ว่า เมื่อพิจารณาคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 490/2509 แล้ว คนวิกลจริตตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 28 นี้ ได้แก่คนที่ เป็นบ้าเนื่องจากจิตไม่ปกติ หรือเกิดจากสมองพิการ และยังหมายรวมถึงคนเจ็บป่วยที่มีกิริยาอาการผิดปกติจนถึงขนาดที่ไม่มีความรู้สึกผิดชอบใด ๆ ทั้งสิ้นด้วย

นอกจากนี้ กรณีที่คนชรา หรือคนสูงอายุหลายคนที่มีอายุมากเกิดอาการหลง อาจถูกศาลสั่งเป็นคนไร้ความสามารถได้

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 74/2527 มารดาผู้ร้องและผู้คัดค้านมีอาการไม่รู้สึกรู้เห็นตัวเอง ไม่รู้จักสถานที่และเวลาพูดจาไม่รู้เรื่องบ้างไม่รู้เรื่องบ้าง ซึ่งนายแพทย์เรียกอาการเช่นนี้ว่าสมองเสื่อมหรือวิกลจริตและไม่มีโอกาสที่จะรักษาให้หายได้ทั้งเดินทางไปไหนไม่ได้อีกด้วย แสดงให้เห็นว่ามารดาผู้ร้องเป็นคนไม่มีสติสัมปชัญญะ ไร้ความสามารถที่จะดำเนินการทุกสิ่งทุกอย่างด้วยตนเองได้ พอถือได้ว่าเป็นบุคคลวิกลจริตตามความหมายของ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 29 (มาตรา 28 ที่แก้ไขใหม่) แล้ว

แต่อย่างไรก็ดีการเป็นคนวิกลจริต ที่จะเป็นเหตุให้ศาลสั่งเป็นคนไร้ความสามารถนั้นนักกฎหมายหลายท่านได้ให้หลักและถือเป็นหลักปฏิบัติว่า คนที่จะถูกศาลสั่งให้เป็นไร้ความสามารถนั้น ต้องเป็นพวกวิกลจริตซึ่งมีอาการที่จะใช้ประกอบการพิจารณา 2 ประการ คือ

(1) ต้องเป็นอย่างมาก และ

(2) ต้องเป็นประจำ

(1) เป็นอย่างมากหรือมีอาการหนัก ถึงขนาดหมดสติทุกสิ่งทุกอย่าง พูดกันไม่เข้าใจไม่รู้ว่าจะอะไรเป็นอะไร และไม่มีความรู้สึกรู้เห็นผิดชอบแต่อย่างใด ซึ่งการเป็นนั้นก็อาจจะเกิดจากโรคจิตหรือโรคทางสมอง หรือทางโรคภัยด้านอื่นก็ได้ แต่ถ้าเป็นเพียงสติฟั่นเฟือนหลง ๆ ลืม ๆ หรือไร้สติเฉพาะบางอย่าง แต่อย่างอื่นเป็นปกติหาเข้าอยู่ในความหมายว่าวิกลจริตในที่นี้ไม่ (แต่พวกนี้อาจถือให้เป็นคนเสมือนไร้ความสามารถได้ดังจะกล่าวต่อไป) อย่างไรก็ตามอาการจิตไม่ปกติอย่างหนักนั้นไม่จำเป็นต้องบ้ำอย่างดุเดือด คือพวกทำร้ายคน แต่อาจเป็นพวกเฉย ๆ ไม่มีอันตรายเลยก็ได้ เช่น คนนอนเฉย ๆ อยู่ตลอดเวลาพูดไม่ได้ หูไม่ได้ยิน ตาบอดทั้งสองข้าง เป็นต้น

(2) เป็นอยู่ประจำ นั้นหมายถึงการเป็นคนวิกลจริตต้องเป็นอยู่ประจำซึ่งเป็นเรื่องประจำตัวของบุคคลนั้น ไม่ใช่เกิดเพราะเหตุบางอย่าง เช่นเป็นไข้ที่ละเมอเพ้อคลั่งหมดสติไปชั่วครั้งคราวหรือเสพของมีนเมา ซึ่งพวกนี้ไม่เรียกว่าวิกลจริตตามความหมายของมาตรา 28 นี้ แต่อย่างไรก็ตามการเป็นอยู่ประจำนั้นไม่จำเป็นต้องเป็นอยู่ตลอดเวลา อาจมีอาการเป็นปกติสลับกันไปก็ได้ เช่นเป็นคนที่ถูกมดกัดเข้าเต้าน้ำเป็นต้น ซึ่งเขาผู้

นั้นอาจมีอาการเป็นอยู่บ่อย ๆ โดยสัปดาห์หนึ่งอาจเป็นถึง 3-4 ครั้ง เป็นประจำ กรณีเช่นนี้ ก็เข้าหลักที่จะถูกร้องขอให้ศาลสั่งเป็นคนไร้ความสามารถได้แล้ว และพวกวิกลจริตซึ่งเป็นอยู่บ่อย ๆ นี้ น่าจะคุ้มครองให้มากที่สุดเพราะเวลาดี ๆ อาจจะไปทำนิติกรรมกับใครก็ได้ ซึ่งยากจะพิจารณาว่าทำในขณะที่ตนกำลังดีอยู่หรือวิกลจริตไปแล้ว ดังนั้นเพื่อให้หมดปัญหาจึงควรให้ศาลสั่งเป็นคนไร้ความสามารถเสีย

2. **ถูกศาลสั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถ** ซึ่งเป็นหลักเกณฑ์ประการที่ 2 ของการเป็นคนไร้ความสามารถ เพราะหากไม่มีคำสั่งของศาล คนวิกลจริตนั้นก็จะเป็นคนไร้ความสามารถที่จะได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายอย่างสมบูรณ์จริงอยู่เพียงเป็นคนวิกลจริต กฎหมายก็ได้บัญญัติช่วยเหลืออยู่บ้าง แต่นับว่าไม่ถึงขนาดกฎหมายช่วยเหลือคนไร้ความสามารถ และเมื่อศาลสั่งให้คนใดเป็นคนไร้ความสามารถ ผลของการเป็นคนไร้ความสามารถเริ่มวันที่ศาลสั่ง ถึงแม้ในมาตรา 28 วรรคท้ายจะบัญญัติว่าการเป็นคนไร้ความสามารถต้องประกาศในราชกิจจานุเบกษาก็ตาม เป็นเรื่องการปฏิบัติ แต่ผลของการเป็นคนไร้ความสามารถเริ่มวันที่ ศาลสั่ง

ผู้มีสิทธิร้องขอต่อศาลสั่งให้บุคคลนั้นเป็นคนไร้ความสามารถ

เมื่อพิจารณาตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 28 บัญญัติว่า ผู้มีสิทธิในการร้องขอให้บุคคลใดเป็นคนไร้ความสามารถได้แก่คู่สมรสที่ดี บุพพการีกล่าวคือ บิดามารดา ปู่ย่า ตายาย ทวดก็ดี ผู้สืบสันดาน กล่าวคือ ลูก หลาน เหลน ลื้อก็ดี ผู้ปกครองหรือผู้พิทักษ์ก็ดี หรือผู้ซึ่งปกครองดูแลบุคคลนั้นอยู่ก็ดี หรือพนักงานอัยการ ดังนั้น จะเห็นได้ว่าบุคคลที่จะมีสิทธิร้องขอให้บุคคลใดเป็นคนไร้ความสามารถนั้น แยกเป็น 6 ประเภทด้วยกัน

1. **คู่สมรสของคนวิกลจริต** หมายถึง สามีภรรยาที่ชอบด้วยกฎหมายของคนวิกลจริต แต่ถ้าชายหญิงอยู่กินกันฉันสามีภรรยาโดยไม่ได้จดทะเบียนสมรสไม่ถือว่าชายหรือหญิงนั้นมีสิทธิร้องขอให้อีกฝ่าย ซึ่งเป็นคนวิกลจริตเป็นคนไร้ความสามารถต่อศาลได้

2. ผู้บุพการีของคนวิกลจริต กล่าวคือ บิดา มารดา ปู่ย่า ตายาย ทวดของคนวิกลจริต

3. ผู้สืบสันดานของคนวิกลจริต กล่าวคือ ลูกหลาน เหลน ลื้อ ของคนวิกลจริต ปัญหาว่าบุตรบุญธรรม จะถือว่าเป็นผู้สืบสันดาน ที่จะร้องขอต่อศาลเพื่อสั่งให้บุคคลวิกลจริตซึ่งเป็นบิดาบุญธรรมเป็นคนไร้ความสามารถได้หรือไม่ ในข้อนี้ปรากฏว่าศาลฎีกาเคยวินิจฉัยไว้เป็นบรรทัดฐานว่า เมื่อมีการจดทะเบียนรับบุตรบุญธรรมสมบูรณ์ตามกฎหมายแล้ว บุตรบุญธรรมย่อมมีฐานะอย่างเดียวกับบุตรชอบด้วยกฎหมายของผู้รับบุตรบุญธรรม ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 1586 วรรคแรก (ปัจจุบันมาตรา 1598/28) และย่อมเป็นผู้สืบสันดานของผู้รับบุตรบุญธรรมมีสิทธิร้องขอต่อศาลตามมาตรา 29 (มาตรา 28 ที่แก้ไขใหม่) ได้ (คำพิพากษาฎีกาที่ 371/2510) อย่างไรก็ตามในกรณีที่นำยื่นคำร้องขอให้ศาลสั่งให้หลานซึ่งตนเลี้ยงดูมาและเป็นบุตรบุญธรรมของตนเป็นบุคคลเสมือนไร้ความสามารถ แต่เมื่อปรากฏว่ามีได้มีการจดทะเบียนรับบุตรบุญธรรมและหลานนั้นมีภรรยาแยกไปอยู่ต่างหากแล้ว ดังนี้ นำนั้นย่อมไม่เป็นบุคคลตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 29 (มาตรา 28 ที่แก้ไขใหม่) ที่จะร้องขอให้ศาลสั่งเป็นบุคคลเสมือนไร้ความสามารถได้ (คำพิพากษาฎีกาที่ 1886/2492)

4. ผู้ปกครองหรือผู้พิทักษ์ คนวิกลจริตคนนี้อาจจะเป็นผู้เยาว์และศาลได้ตั้งผู้ปกครองขึ้นมาเป็นผู้แทนโดยชอบธรรมของผู้เยาว์ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 1586 ผู้ปกครองมีสิทธิที่จะร้องขอให้คนวิกลจริตผู้นี้เป็นคนไร้ความสามารถต่อศาลได้หรือคนวิกลจริตคนนี้อาจจะถูกศาลสั่งให้เป็นคนเสมือนไร้ความสามารถมาก่อนและศาลได้ตั้งผู้พิทักษ์ขึ้นมาดูแลคนเสมือนไร้ความสามารถตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 32 ต่อมาคนเสมือนไร้ความสามารถผู้นี้เป็นคนวิกลจริตผู้พิทักษ์มีสิทธิร้องขอให้คนเสมือนไร้ความสามารถเป็นคนไร้ความสามารถต่อศาลได้

5. ผู้ซึ่งปกครองดูแลบุคคลนั้นอยู่ หมายถึงผู้ที่ดูแลบุคคลวิกลจริต ตามข้อเท็จจริง อาจจะเป็นลุง ป้า น้า อา หรือพี่ชาย พี่สาว ที่ดูแลคนวิกลจริต ทั้งในเรื่องส่วนตัวและในเรื่องทรัพย์สินก็ถือได้ว่าลุง ป้า น้า อา หรือพี่ชาย พี่สาวคนวิกลจริตนั้นเป็นผู้มีสิทธิร้องขอต่อศาลให้เป็นคนไร้ความสามารถได้ เพราะถือว่าเป็นผู้ซึ่งปกครองดูแลบุคคลนั้นอยู่ แต่ถ้ากล่าวถึงลุง ป้า น้า อา หรือพี่ชาย พี่สาว น้องสาว ของคนวิกลจริต โดยไม่มีข้อเท็จจริงว่าเป็นผู้ดูแลคนวิกลจริต ลุง ป้า น้า อา พี่ชาย พี่สาว หรือน้องชาย น้องสาวเหล่านี้ ไม่มีสิทธิร้องขอให้คนวิกลจริตเป็นคนไร้ความสามารถ

คำว่าผู้ซึ่งปกครองดูแลบุคคลนั้นอยู่ ไม่จำเป็นต้องเป็นญาติกับคนวิกลจริตอาจจะเป็นอาจารย์ของคนวิกลจริตที่คนวิกลจริตได้มาอยู่ด้วย และอาจารย์สงสารได้ปกครองดูแลบุคคลนั้นอยู่อาจารย์ผู้นี้ก็มิสิทธิร้องขอให้คนวิกลจริตเป็นคนไร้ความสามารถต่อศาลได้

6. พนักงานอัยการ ซึ่งถือว่าเป็นทนายของแผ่นดินและเป็นผู้รักษาประโยชน์ของชุมชนทั่วไป ซึ่งรวมถึงผู้วิกลจริตด้วย กฎหมายจึงให้สิทธิร้องขอแก่พนักงานอัยการ

ดังนั้น จึงเห็นได้ว่า มาตรา 28 ได้ระบุบุคคลที่มีสิทธิร้องต่อศาลได้โดยจำกัด เพราะฉะนั้นตามหลักบุคคลที่มีได้เข้าอยู่ในข่ายแห่งมาตรา 28 ย่อมไม่มีสิทธิร้องขอได้ เช่น แม้แต่คนวิกลจริตเอง จะร้องขอให้ศาลสั่งตนเป็นคนไร้ความสามารถก็ ไม่ได้ อนึ่งญาติอื่น ๆ ของคนวิกลจริต เช่น พี่น้อง ลุงป้า น้าอา หรือเพื่อนสนิทที่ไม่มีสิทธิร้องต่อศาลได้ นอกเสียจากดำเนินการทางพนักงานอัยการให้เป็นผู้ยื่นคำร้องต่อศาล เพื่อสั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถแทนเท่านั้น

เมื่อมีผู้ร้องขอต่อศาล และศาลได้ทำการไต่สวนหรือสืบพยาน ตามคำร้องขอให้สั่งคนวิกลจริตเป็นคนไร้ความสามารถนั้น ศาลต้องใช้ความระมัดระวัง เพราะผลสำคัญของการเป็นคนไร้ความสามารถ ก็คือถูกตัดความสามารถในการใช้สิทธิและปฏิบัติหน้าที่ของบุคคลโดยสิ้นเชิง และการที่ศาลจะสั่งให้คนวิกลจริตเป็นคนไร้ความสามารถนั้น ศาลจะสั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถหรือไม่อยู่ในดุลยพินิจของศาลอย่างเต็มที่ เพราะมาตรา 28 ได้บัญญัติว่า “...ศาลจะสั่งให้บุคคลผู้นั้นเป็นคนไร้ความสามารถก็ได้”

และวรรคท้ายของมาตรา 28 บัญญัติว่า “คำสั่งศาลตามมาตรานี้ให้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา” คือเมื่อศาลได้มีคำสั่งให้บุคคลใดเป็นคนไร้ความสามารถแล้วให้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา แต่ผลของการที่เป็นคนไร้ความสามารถนั้นเริ่มตั้งแต่วันที่ศาลสั่งให้บุคคลนั้นเป็นคนไร้ความสามารถ มิใช่เมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา

ผลของการเป็นคนไร้ความสามารถ

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ได้บัญญัติถึงผลของการเป็นคนไร้ความสามารถไว้ดังต่อไปนี้ คือ

1. บุคคลผู้ซึ่งศาลได้สั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถนั้น ต้องจัดให้อยู่ในความอนุบาล (มาตรา 28 วรรค 2)
2. การใด ๆ อันบุคคลผู้ซึ่งศาลได้สั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถได้ทำลง การนั้น ท่านว่าเป็นโมฆียะ (มาตรา 29)

1. การจัดให้อยู่ในความอนุบาล ซึ่งพอจะแยกกล่าวได้คือใครบ้างเป็นผู้อนุบาลของคนไร้ความสามารถ และอำนาจหน้าที่ของผู้อนุบาลมีอยู่อย่างไร

(ก) ใครบ้างเป็นผู้อนุบาล ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 28 วรรคสอง บัญญัติว่า “บุคคลซึ่งศาลได้สั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถตามวรรคหนึ่ง ต้องจัดให้อยู่ในความอนุบาลการแต่งตั้งผู้อนุบาลอำนาจหน้าที่ของผู้อนุบาลและการสิ้นสุดของความเป็นผู้อนุบาล ให้เป็นไปตามบทบัญญัติบรรพ 5 แห่งประมวลกฎหมายนี้” จากมาตรา 28 วรรค 2 จะเห็นได้ว่าการตั้งผู้อนุบาลเพื่อมาดูแลคนไร้ความสามารถนั้นต้องศาลตั้งซึ่งบัญญัติอยู่ในประมวลกฎหมายแพ่ง บรรพ 5 หรือลักษณะครอบครัว ซึ่งในการตั้งผู้อนุบาลมีบัญญัติในมาตราดังต่อไปนี้

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1569 บัญญัติว่า “ผู้ใช้อำนาจปกครองเป็นผู้แทนโดยชอบธรรมของบุตรในกรณีที่บุตรถูกศาลสั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถหรือเสมือนไร้ความสามารถ ผู้ใช้อำนาจปกครองย่อมเป็นผู้อนุบาลหรือผู้พิทักษ์ แล้วแต่กรณี”

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1569/1 บัญญัติว่า “ในกรณีที่ผู้เยาว์ถูกศาลสั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถและศาลมีคำสั่งตั้งบุคคลอื่นซึ่งมิใช่ผู้ใช้อำนาจปกครอง หรือผู้ปกครองเป็นผู้อนุบาล ให้คำสั่งนั้นมีผลเป็นการถอนผู้ใช้อำนาจปกครอง หรือผู้ปกครองที่เป็นอยู่ในขณะนั้น

ในกรณีที่บุคคลซึ่งบรรลุนิติภาวะและไม่มีคู่สมรสถูกศาลสั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถหรือเสมือนไร้ความสามารถ ให้บิดามารดา หรือบิดาหรือมารดาเป็นผู้อนุบาลหรือผู้พิทักษ์ แล้วแต่กรณี เว้นแต่ศาลจะสั่งเป็นอย่างอื่น”

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1463 บัญญัติว่า “ในกรณีที่ศาลสั่งให้สามีหรือภริยาเป็นคนไร้ความสามารถหรือเสมือนไร้ความสามารถ ภริยาหรือสามีย่อมเป็นผู้อนุบาลหรือพิทักษ์ แต่เมื่อผู้มีส่วนได้เสียหรืออัยการร้องขอ และถ้ามีเหตุสำคัญ ศาลจะตั้งผู้อื่นเป็นผู้อนุบาลหรือผู้พิทักษ์ก็ได้”

จากมาตราทั้งสามที่กล่าวข้างต้น จะเห็นได้ว่า

กรณีที่คนไร้ความสามารถเป็นผู้เยาว์

ในกรณีที่ผู้เยาว์ซึ่งอยู่ในความดูแลของผู้ใช้อำนาจปกครอง คือ บิดา มารดาซึ่งเป็นผู้แทนโดยชอบธรรมถูกศาลสั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถ ผู้ใช้อำนาจปกครองย่อมเป็นผู้อนุบาล หรือถ้าผู้เยาว์ถูกศาลสั่งให้เป็นคนเสมือนไร้ความสามารถ ผู้ใช้อำนาจปกครองย่อมเป็นผู้พิทักษ์

และในกรณีที่ศาลไม่ตั้งผู้ใช้อำนาจปกครอง หรือผู้ปกครองเป็นผู้อนุบาลและศาลตั้งผู้อื่นเป็นผู้อนุบาล ถือว่าคำสั่งตั้งผู้อื่นเป็นผู้อนุบาลเป็นการถอนผู้ใช้อำนาจ หรือผู้ปกครองด้วย (มาตรา 1569 และมาตรา 1569/1)

กรณีที่คนไร้ความสามารถเป็นผู้บรรลุนิติภาวะและไม่มีคู่สมรส

ในกรณีที่คนที่ถูกศาลสั่งเป็นคนไร้ความสามารถมิใช่ผู้เยาว์เป็นผู้บรรลุนิติภาวะแต่ไม่มีคู่สมรส มาตรา 1569/1 วรรคสอง บัญญัติให้บิดา มารดา หรือบิดาหรือมารดาเป็นผู้อนุบาล และถ้าบุคคลนั้นถูกศาลสั่งเป็นคนเสมือนไร้ความสามารถ บิดา มารดา หรือบิดา

หรือมารดา เป็นผู้พิทักษ์แล้วแต่กรณี เว้นแต่ มีคนคัดค้านศาลอาจจะสั่งเป็นอย่างอื่นก็ตั้ง
ผู้อื่นเป็นผู้อนุบาลหรือผู้พิทักษ์ก็ได้

กรณีที่คนไร้ความสามารถเป็นผู้ที่มีคู่สมรส

ในกรณีที่คนที่ถูกศาลสั่งเป็นคนไร้ความสามารถมีคู่สมรสมาตรา 1463 บัญญัติให้
สามีหรือภรรยาเป็นผู้อนุบาล และถ้าบุคคลนั้นถูกศาลสั่งให้เป็นคนเสมือนไร้ความสามารถ
ให้สามีหรือภรรยาเป็นผู้พิทักษ์แต่ถ้ามีผู้มีส่วนได้เสียหรือพนักงานอัยการร้องคัดค้านและ
ถ้าศาลเห็นด้วยอาจตั้งผู้อื่นเป็นผู้อนุบาลหรือผู้พิทักษ์ก็ได้

คำพิพากษาฎีกาที่ 727/2472 ฮ.เป็นคนวิกลจริต นางแสผู้ร้องเป็นภรรยา จึงได้ร้อง
ขอให้ศาลสั่ง ฮ.เป็นคนไร้ความสามารถ และอยู่ในความอนุบาลของผู้ร้อง นายสุญซึ่งเป็น
พี่ชายแต่ต่างมารดา ฮ.ร้องคัดค้านและขอให้ตั้งตนเป็นผู้อนุบาล

ศาลชั้นต้นสั่งให้ ฮ.เป็นคนไร้ความสามารถ และให้อยู่ในความอนุบาลของผู้ร้อง
และให้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา

ศาลอุทธรณ์เห็นว่า ควรตั้งผู้คัดค้านเป็นผู้อนุบาล

ศาลฎีกาวินิจฉัยว่า การจะตั้งใครเป็นผู้อนุบาลนั้น จะต้องพึงถึงการให้ประโยชน์
ของผู้ไร้ความสามารถเป็นข้อใหญ่ และความสนิทสนมแก่ผู้ไร้ความสามารถเป็นข้อพิเคราะห์
เพราะจะทำให้มีแก่ใจรักษาพยาบาลปกครองทรัพย์ ผู้ร้องเป็นภรรยาช้านานจนมีบุตร ไม่
ปรากฏว่ามีความประพฤติเลวทราม และทรัพย์สมบัติที่มีอยู่ก็ทำมาหาได้มาด้วยกัน ความ
เกี่ยวพันย่อมมีมากกว่าผู้คัดค้าน ควรให้เป็นผู้อนุบาล ส่วนผู้คัดค้านเป็นแต่เพียงพี่ต่าง
มารดาเท่านั้น

คำพิพากษาฎีกาที่ 101/2477 คดีนี้ได้ความว่า โจทก์เป็นบุตรเกิดจากภริยาคนก่อน
ของพระประสิทธิ์ ซึ่งเลิกร้างกันไปนานแล้ว โจทก์ได้สามีแยกเรือนอยู่ต่างหากจำเลยเป็น
ภริยาพระประสิทธิ์ภายหลังอยู่กินด้วยกันตั้ง 10 ปี มีบุตรด้วยกัน พระประสิทธิ์ป่วยเป็น
โรคจิตจึงมีปัญหาว่าโจทก์หรือจำเลยสมควรเป็นผู้อนุบาลหรือผู้พิทักษ์

ศาลอุทธรณ์ตัดสินยืนตามศาลแพ่งให้ยกฟ้องโจทก์ ศาลแพ่งรับฎีกาโจทก์ว่าเป็นข้อกฎหมาย

ศาลฎีกาเห็นว่าคดีมีปัญหาแต่เพียงว่าฝ่ายใดจะสมควรเป็นผู้อนุบาลหรือผู้พิทักษ์พระประสิทธิ์ฯ เป็นดุลพินิจของศาลสืบแต่หลักฐานคำพยานในข้อเท็จจริงตามฎีกา โจทก์มีเพียงว่าโจทก์มีฐานะดีกว่าทั้งเป็นบุตรและได้พิทักษ์อยู่แล้ว เห็นว่าความรู้สึกทั่วไปในทางกฎหมายและประเพณี ภริยาย่อมดีกว่าผู้อื่นในการอนุบาลหรือพิทักษ์สามมีผู้ป่วยเป็นโรคจิต จนกว่าจะมีผู้ใดผู้หนึ่งสำแดงออกมาให้ปรากฏว่าภริยาเป็นผู้ไม่สมควร โจทก์หาได้แสดงออกไม่ ข้อฎีกาของโจทก์จึงหนีข้อเท็จจริงไม่พ้น ศาลล่างตัดสินมาก็โดยอาศัยข้อเท็จจริงนั่นเอง หาใช่ข้อกฎหมายไม่ โจทก์ฎีกาไม่ได้ตาม พ.ร.บ.ฎีกาอุทธรณ์ พ.ศ. 2461 มาตรา 4 จึงให้ยกฎีกาโจทก์เสีย

คำพิพากษาฎีกาที่ 349/2509 ผู้ร้องยื่นคำร้องว่า นางพูนทวี สวัสดิรักษ์ ภริยาผู้ร้องมีอาการวิกลจริตจนไม่สามารถครองสติ หมดความรู้สึกผิดชอบไม่สามารถจัดการใด ๆ ได้ ขอให้ศาลสั่งว่า นางพูนทวี เป็นคนไร้ความสามารถให้อยู่ในความอนุบาลของผู้ร้อง

ผู้คัดค้านทั้งสองคัดค้านว่า ผู้คัดค้านมีส่วนได้ส่วนเสียในคดีนี้ นางพูนทวีมิได้วิกลจริต ผู้ร้องมีความประพฤติไม่ดีขอให้ยกคำร้อง

ศาลชั้นต้นเห็นว่า นางพูนทวี เป็นคนวิกลจริตพิพากษาว่า นางพูนทวีเป็นคนไร้ความสามารถ สมควรให้อยู่ในความอนุบาลของโจทก์

ผู้คัดค้านอุทธรณ์ ศาลอุทธรณ์พิพากษายืน

ผู้คัดค้านทั้งสองฎีกาเฉพาะในประเด็นว่าผู้ร้องมีความประพฤติไม่สมควรเป็นผู้อนุบาล

ศาลฎีกาเห็นว่าในคดีนี้ ศาลล่างทั้งสองได้วินิจฉัยว่า นางพูนทวีเป็นบุคคลวิกลจริต และสั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถต้องจัดให้อยู่ในความอนุบาลตามมาตรา 29, 30 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (มาตรา 28 ที่แก้ไขใหม่) ผู้คัดค้านมิได้ฎีกาคัดค้านในประเด็นนี้ ฉะนั้น ตามปกติผู้ร้องซึ่งเป็นสามีย่อมเป็นผู้อนุบาลตามประมวลกฎหมายแพ่ง

และพาณิชย์ มาตรา 1457 (มาตรา 1463 ที่แก้ไขใหม่) เมื่อผู้มีส่วนได้เสียผู้ใดคัดค้านต่อศาล ผู้คัดค้านนั้นชอบที่จะนำสืบแสดงเหตุสำคัญให้เห็นว่า ศาลควรตั้งผู้อื่นเป็นผู้อนุบาลพิพากษาขึ้น

คำพิพากษาฎีกาที่ 6939/2537 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 28 วรรคสอง และมาตรา 1463 การตั้งผู้อนุบาลในเบื้องต้นจะต้องตั้งคู่สมรสเป็นผู้อนุบาลก่อนเพียงคนเดียวหากมีผู้อื่นร้องขอและมีเหตุสำคัญศาลจะตั้งผู้อื่นเป็นผู้อนุบาลก็ได้ การจะตั้งทั้งคู่สมรสและบุคคลอื่นเป็นผู้อนุบาลร่วมกันจะไม่สอดคล้องกับมาตรา 1463 เมื่อไม่ปรากฏว่ามีเหตุสำคัญใดที่จะตั้งผู้ร้องซึ่งเป็นบุตรสืบสายโลหิตของคนไร้ความสามารถเป็นผู้อนุบาล จึงไม่มีเหตุสมควรที่จะตั้งผู้ร้องเป็นผู้อนุบาลร่วมกับผู้คัดค้านซึ่งเป็นภริยาของคนไร้ความสามารถ

(ข) อำนาจหน้าที่ของผู้อนุบาล

(1) ถ้าคนไร้ความสามารถเป็นผู้เยาว์ หรือบรรลุนิติภาวะแต่ยังไม่มีคู่สมรส บิดามารดาเป็นผู้อนุบาล ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1598/18 วรรคแรก บัญญัติว่า “ในกรณีที่บิดามารดาเป็นผู้อนุบาลบุตร ถ้าบุตรนั้นยังไม่บรรลุนิติภาวะ ให้นำบทบัญญัติว่าด้วยสิทธิและหน้าที่ของผู้ใช้อำนาจปกครองมาใช้บังคับโดยอนุโลม แต่ถ้าบุตรนั้นบรรลุนิติภาวะแล้วให้นำบทบัญญัติว่าด้วยสิทธิและหน้าที่ของผู้ปกครองมาใช้บังคับโดยอนุโลม เว้นแต่สิทธิตามมาตรา 1567(2) และ (3)”

(หมายเหตุ มาตรา 1567 (2) และ (3) บัญญัติเรื่องผู้ใช้อำนาจปกครองมีสิทธิ (2) ทำโทษบุตรตามสมควรเพื่อว่ากล่าวสั่งสอน (3) ให้บุตรทำงานตามสมควรแก่ความสามารถและฐานะรูป)

จากมาตรา 1598/18 จะเห็นได้ว่าถ้าผู้ที่ถูกศาลสั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถ เป็นผู้เยาว์และบิดามารดาเป็นผู้อนุบาลให้นำบทบัญญัติว่าด้วยสิทธิและหน้าที่ของผู้ใช้อำนาจปกครองมาใช้บังคับโดยอนุโลม หรือในกรณีที่คนไร้ความสามารถเป็นผู้ที่บรรลุนิติภาวะ

แต่ยังไม่มีคู่สมรส และบิดามารดาเป็นผู้อุปการะ ให้นำบทบัญญัติว่าด้วย สิทธิและหน้าที่ของผู้ปกครองมาใช้โดยอนุโลม เว้นแต่มาตรา 1567(2) และ (3) คือผู้อุปการะจะทำโทษคนไร้ความสามารถหรือให้คนไร้ความสามารถทำงานไม่ได้ เพราะคนไร้ความสามารถเป็นคนวิกลจริตจึงไม่ควรจะถูกทำโทษ หรือถูกใช้ให้ทำงาน ควรจะเน้นหนักในเรื่องการควบคุม ดูแล อุปการะเลี้ยงดู การรักษาพยาบาลเป็นหลัก

ในเรื่องการจัดการทรัพย์สินของคนไร้ความสามารถ ผู้อุปการะซึ่งใช้บทบัญญัติของผู้ใช้อำนาจปกครอง หรือผู้ปกครองมาใช้โดยอนุโลม ก็มีสิทธิจัดการทรัพย์สินแทนคนไร้ความสามารถเพื่อคนไร้ความสามารถได้ทุกประการ แต่กิจการบางอย่างต้องได้รับอนุญาตจากศาลเสียก่อน ก็จะเป็นเช่นเดียวกัน เช่น ผู้อุปการะขายที่ดินแทนคนไร้ความสามารถไม่ได้ ต้องได้รับอนุญาตจากศาลก่อนตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1574 เป็นต้น แต่ถ้าผู้อุปการะขายแหวนเพชรแทนคนไร้ความสามารถทำได้ เพราะไม่ขัดมาตรา 1574 และไปเข้าหลักที่ว่ามีสิทธิจัดการทรัพย์สินแทนคนไร้ความสามารถทุกประการอย่างวิญญูชนจะพึงกระทำ (มาตรา 1571) ในเรื่องการจัดการทรัพย์สินของผู้อุปการะที่ใช้บทบัญญัติเรื่องผู้ใช้อำนาจปกครองหรือผู้ปกครองโดยอนุโลม ขอให้ไปดูคำอธิบายจากเรื่องผู้เยาว์

(2) ถ้าคนไร้ความสามารถเป็นผู้เยาว์หรือบรรลุนิติภาวะที่ยังไม่มีคู่สมรสและบุคคลอื่นเป็นอุปการะ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1598/18 วรรคสอง บัญญัติว่า “ในกรณีที่บุคคลอื่นซึ่งมิใช่บิดามารดาหรือมิใช่คู่สมรสเป็นอุปการะ ให้นำบทบัญญัติว่าด้วยสิทธิและหน้าที่ของผู้ปกครองมาใช้บังคับโดยอนุโลม แต่ถ้าผู้อยู่ในความอนุบาลบรรลุนิติภาวะแล้วจะใช้ สิทธิ ตามมาตรา 1567 (2) และ (3) ไม่ได้” ซึ่งในกรณีนี้ผู้อื่นที่มาเป็นอุปการะคนไร้ความสามารถก็ให้นำบทบัญญัติว่าด้วยสิทธิและหน้าที่ของผู้ปกครองมาใช้บังคับโดยอนุโลมเช่นเดียวกัน

(3) ถ้าคนไร้ความสามารถมีคู่สมรสและคู่สมรสเป็นผู้อุปการะ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1598/15 บัญญัติว่า “ในกรณีที่ศาลสั่งให้สามีหรือภริยาเป็นคนไร้ความสามารถและภริยาหรือสามีเป็นผู้อุปการะ ให้นำบทบัญญัติว่าด้วยสิทธิและหน้าที่

ของผู้ใช้อำนาจปกครองมาใช้บังคับโดยอนุโลม เว้นแต่สิทธิตามมาตรา 1567 (2) และ (3)” และประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ 1598/16 บัญญัติว่า “คู่สมรสซึ่งเป็นผู้อุปการของ คู่สมรสที่ถูกศาลสั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถ มีอำนาจจัดการสินส่วนตัวของคู่สมรสอีก ฝ่ายหนึ่งและมีอำนาจจัดการสินสมรสแต่ผู้เดียว แต่การจัดการสินส่วนตัวและสินสมรส ตามกรณีที่ระบุไว้ในมาตรา 1476 วรรคหนึ่ง คู่สมรสนั้นจะจัดการไม่ได้ เว้นแต่จะได้รับ อนุญาตจากศาล”

จากมาตรา 1598/15 และมาตรา 1598/16 ถ้าคู่สมรสถูกศาลสั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถและสามีหรือภรรยาเป็นผู้อุปการให้นำบทบัญญัติว่าด้วยสิทธิและหน้าที่ของผู้ใช้อำนาจปกครองมาใช้บังคับโดยอนุโลมด้วย และในการจัดการทรัพย์สินบางอย่างของคู่สมรสที่ถูกศาลสั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถไม่ได้ เช่น สินส่วนตัวของคนที่ถูกศาลสั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถ หรือสินสมรสที่จะนำไปทำกิจการตาม มาตรา 1476 วรรคแรกไม่ได้ถ้าจะต้องได้รับอนุญาตจากศาลก่อน

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1476 วรรคแรกบัญญัติว่า “สามีและภรรยาต้องจัดการสินสมรสรวมกันหรือได้รับความยินยอมจากอีกฝ่ายหนึ่งในกรณีดังต่อไปนี้

- (1) ขาย แลกเปลี่ยน ขายฝาก ให้เช่าซื้อ จำนอง ปลดจำนองหรือโอนสิทธิจำนอง ซึ่งอสังหาริมทรัพย์หรือสังหาริมทรัพย์ที่อาจจำนองได้
- (2) ก่อตั้งหรือกระทำให้สุดสิ้นลงทั้งหมดหรือบางส่วนซึ่งภาระจำยอมสิทธิอาศัย สิทธิเหนือพื้นดิน สิทธิเก็บกิน หรือภาระติดพันในอสังหาริมทรัพย์
- (3) ให้เช่าอสังหาริมทรัพย์เกินสามปี
- (4) ให้กู้ยืมเงิน
- (5) ให้โดยเสน่หา เว้นแต่การให้ที่พอควรแก่ฐานะานุรูปของครอบครัวเพื่อการกุศลเพื่อการสังคม หรือตามหน้าที่ธรรมจรรยา
- (6) ประนีประนอมยอมความ
- (7) มอบข้อพิพาทให้อนุญาตตุลาการวินิจฉัย

(8) นำทรัพย์สินไปเป็นประกันหรือหลักประกันต่อเจ้าพนักงานหรือศาล"

ดังนั้น กิจการตามมาตรา 1476 วรรคแรกนี้สามี่หรือภรรยาซึ่งเป็นผู้อนุบาลจะจัดการนั้นต้องได้รับความยินยอมจากศาลก่อน

หมายเหตุ ทรัพย์สินระหว่างสามี่ภรรยามี 2 ชนิดด้วยกัน คือสินส่วนตัว และสินสมรส

สินส่วนตัว ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 1471 "สินส่วนตัวได้แก่ทรัพย์สิน

(1) ที่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมีอยู่ก่อนสมรส

(2) ที่เป็นเครื่องใช้สอยส่วนตัว เครื่องแต่งกาย หรือเครื่องประดับกายตามควรแก่ฐานะหรือเครื่องมือเครื่องใช้ที่จำเป็นในการประกอบอาชีพหรือวิชาชีพของกลุ่มสมรสฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง

(3) ที่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งได้มาระหว่างสมรสโดยการรับมรดกหรือโดยการให้โดยเสน่หา

(4) ที่เป็นของมัน"

สินสมรส ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1474 บัญญัติว่า "สินสมรสได้แก่ทรัพย์สิน

(1) ที่กลุ่มสมรสได้มาระหว่างสมรส

(2) ที่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งได้มาระหว่างสมรสโดยพินัยกรรมหรือโดยการให้เป็นหนังสือเมื่อพินัยกรรมหรือหนังสือยกให้ระบุว่าเป็นสินสมรส

(3) ที่เป็นดอกผลของสินส่วนตัว

ถ้ากรณีเป็นที่สงสัยว่าทรัพย์สินอย่างหนึ่งเป็นสินสมรสหรือไม่ ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นสินสมรส"

(4) ถ้าคนไร้ความสามารถมีกลุ่มสมรสและกลุ่มสมรสไม่ได้เป็นผู้อนุบาลศาลตั้งผู้อื่นเป็นผู้อนุบาล ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1598/17 บัญญัติว่า "ในกรณีที่ศาลตั้ง

ให้สามีหรือภริยาเป็นคนไร้ความสามารถและศาลเห็นไม่สมควรให้คู่สมรสเป็นผู้อนุบาล และตั้งบิดาหรือมารดาหรือบุคคลภายนอกเป็นผู้อนุบาลในกรณีเช่นนี้ ให้ผู้อนุบาลเป็นผู้จัดการสินสมรสรวมกันกับคู่สมรสอีกฝ่ายหนึ่ง เว้นแต่ถ้ามีเหตุสำคัญอันจะเกิดความเสียหายแก่คนไร้ความสามารถ ศาลจะสั่งเป็นอย่างอื่นก็ได้

อย่างไรก็ตาม เมื่อมีกรณีดังกล่าวตามวรรคหนึ่ง คู่สมรสอีกฝ่ายหนึ่งมีสิทธิร้องขอต่อศาลให้สั่งแยกสินสมรสได้” และประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1597/18 วรรคสองบัญญัติว่า “ในกรณีที่บุคคลอื่นซึ่งมิใช่บิดามารดาหรือมิใช่คู่สมรสเป็นผู้อนุบาลให้นำบทบัญญัติว่าด้วยสิทธิและหน้าที่ของผู้ปกครองมาใช้บังคับโดยอนุโลม แต่ถ้าผู้อยู่ในความอนุบาลบรรลุนิติภาวะแล้วจะใช้สิทธิตามมาตรา 1567 (2) และ (3) ไม่ได้”

จากมาตรา 1598/17 และมาตรา 1598/18 วรรคสองจะเห็นได้ถ้าคนไร้ความสามารถมีคู่สมรสและคู่สมรสไม่ได้เป็นผู้อนุบาล แต่ศาลตั้งผู้อื่นเป็นผู้อนุบาล สิทธิ หน้าที่ของผู้อนุบาลให้นำบทบัญญัติว่าด้วยสิทธิและหน้าที่ของผู้ปกครองมาใช้บังคับโดยอนุโลม (มาตรา 1598/18 วรรคสอง) และให้ผู้อนุบาลเป็นผู้จัดการสินสมรสรวมกับคู่สมรสของคนไร้ความสามารถ

2. การทำนิติกรรมของคนไร้ความสามารถ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 29 บัญญัติว่า “การใด ๆ อันบุคคลซึ่งศาลสั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถได้กระทำลง การนั้นเป็นโมฆียะ”

“การใด ๆ” ในที่นี้หมายความถึงนิติกรรมเท่านั้น ไม่ว่าจะนิติกรรมใด ๆ ก็ตาม คนไร้ความสามารถทำลงเป็นโมฆียะทั้งสิ้นและไม่หมายถึง นิติเหตุ เพราะนิติเหตุนั้นจะเป็นโมฆียะไม่ได้ ดังนั้น นิติเหตุที่คนไร้ความสามารถก่อขึ้นย่อมจะต้องรับผิดชอบ เช่นเดียวกับเรื่องผู้เยาว์ ตัวอย่าง การกระทำละเมิดของคนไร้ความสามารถ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 429 ที่ว่า “บุคคลใดแม้ไร้ความสามารถ เพราะเหตุเป็นผู้เยาว์หรือวิกลจริต ก็ยังต้องรับผิดชอบในผลที่ตนทำละเมิด...” เช่น กรณีคนไร้ความสามารถได้ทำแจกันในรัยขายของแตก เช่นนี้ คนไร้ความสามารถก็ต้องรับผิดชอบใช้ราคาค่าแจกันนั้น ต่อเจ้าของร้าน ในการทำละเมิดของเขา จะอ้างว่าการกระทำเช่นนี้เป็นโมฆียะไม่ได้

การทำนิติกรรมของคนไร้ความสามารถมีลักษณะแตกต่างกับการทำนิติกรรมของผู้เยาว์ซึ่งพอจะแยกออกเป็น 2 ประการ คือ

ประการที่ 1 การทำนิติกรรมของผู้เยาว์นี้ จะเห็นได้ว่าอาจจะสมบูรณ์ได้ หากได้รับความยินยอมจากผู้แทนโดยชอบธรรม (มาตรา 21) แต่ในกรณีที่คนไร้ความสามารถทำนิติกรรมนั้นจะขอความยินยอมจากผู้อนุบาลเพื่อให้นิติกรรมนั้นสมบูรณ์ไม่ได้ ถึงแม้ว่าผู้อนุบาลจะยินยอมก็ไม่ทำให้นิติกรรมนั้นสมบูรณ์ขึ้นมาแต่ประการใด เพราะผู้อนุบาลมีหน้าที่แต่เฉพาะทำกิจการแทนคนไร้ความสามารถเท่านั้น

ประการที่ 2 การกระทำการนิติกรรมของผู้เยาว์บางอย่าง ผู้เยาว์สามารถทำได้โดยลำพังตนเอง ดังข้อยกเว้นคือ ผู้เยาว์อาจทำการใด ๆ ได้ทั้งสิ้นหากเป็นเพียงเพื่อจะได้ไปซึ่งสิทธิอันใดอันหนึ่ง หรือเป็นการเพื่อให้หลุดพ้นจากหน้าที่อันใดอันหนึ่ง (มาตรา 22) หรือการใด ๆ ที่เป็นการต้องทำเองเฉพาะตัว (มาตรา 23) หรือการใด ๆ ซึ่งเป็นการสมแก่ฐานะานุรูปแห่งตน และเป็นการอันจำเป็นในการดำรงชีพตามสมควร (มาตรา 24) หรือกรณีการทำพินัยกรรมเมื่ออายุ 15 ปีบริบูรณ์ (มาตรา 25) เป็นต้น ส่วนในกรณีคนไร้ความสามารถ กฎหมายไม่ได้กล่าวไว้เลย กล่าวแต่เพียงว่า คนไร้ความสามารถทำการใด ๆ ลงไป ย่อมเป็นโมฆียะหมด ดังนั้นจึงเห็นได้ว่าคนไร้ความสามารถ ทำนิติกรรมใด ๆ ไม่ได้เลยแม้จะกระทำนิติกรรมคนไร้ความสามารถมีจิตปกติและผู้ทำนิติกรรมกับคนไร้ความสามารถจะไม่ว่าทำนิติกรรมกับคนไร้ความสามารถ นิติกรรมก็ตกเป็นโมฆียะอยู่นั่นเอง

มีข้อที่น่าคิด ในกรณีเป็นเรื่องเกี่ยวกับคนไร้ความสามารถจะต้องทำเองเฉพาะตัวและผู้อนุบาลก็ทำแทนให้ไม่ได้ เช่น การสมรส การทำพินัยกรรม การรับรองบุตร เป็นต้น แต่ไม่ใช่ว่าเมื่อผู้อนุบาลทำแทนในเรื่องเฉพาะตัวไม่ได้แล้ว คนไร้ความสามารถจะทำเองได้ก็หาไม่ เพราะไม่มีกฎหมายบัญญัติให้คนไร้ความสามารถทำกิจการเฉพาะตัวได้ และในบางเรื่องประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยลักษณะครอบครัวและมรดก ก็ได้บัญญัติเรื่องนั้น ๆ ไว้ต่างหาก เช่น เรื่องการสมรสตามมาตรา 1449 ซึ่งเป็นเงื่อนไขการสมรสก็ได้บัญญัติว่า “การสมรสจะกระทำมิได้ถ้าชายหรือหญิงเป็นบุคคลวิกลจริตหรือเป็นบุคคลซึ่งศาลสั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถ” และมาตรา 1495 บัญญัติว่า “การสมรส

ที่ฝ่าฝืนมาตรา 1449....เป็นโมฆะ” นอกจากนี้ในการทำพินัยกรรมของคนไร้ความสามารถ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 1704 วรรคแรกบัญญัติว่า “พินัยกรรมซึ่งบุคคลผู้ถูกศาลสั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถทำขึ้นนั้น เป็นโมฆะ” เป็นต้น ซึ่งพอสรุปได้ว่าคนไร้ความสามารถนี้ ไม่รู้สึกผิดชอบ ถ้าให้ทำการใด ๆ ด้วยตัวเองจะทำให้เป็นภัยแก่ทรัพย์สินของตัวเอง ฉะนั้น กฎหมายจึงไม่ยอมให้ทำอะไรได้เลย แม้เป็นนิติกรรมที่จะต้องทำเอง เฉพาะตัว

การเป็นคนไร้ความสามารถนั้น เริ่มตั้งแต่วันที่ศาลมีคำสั่งนั่นเอง และไม่ย้อนหลังไปถึงวันยื่นคำร้องต่อศาล โดยเหตุนี้การใดซึ่งคนไร้ความสามารถได้ทำไปก่อนยื่นคำร้องต่อศาลก็ดี หรือในระหว่างการไต่สวนคำร้องก็ดี ตามหลักก็ถือว่าสมบูรณ์ และจะเป็นโมฆียะ ซึ่งอาจถูกบอกล้างเสียได้ก็ต่อเมื่ออยู่ในหลักเกณฑ์ที่บัญญัติไว้ในมาตรา 30 ในเรื่องคนวิกลจริต โดยจะได้กล่าวต่อไป

และเมื่อศาลสั่งให้บุคคลใดเป็นคนไร้ความสามารถแล้วให้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา (มาตรา 28 วรรคท้าย)

การสิ้นสุดของการเป็นคนไร้ความสามารถ

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 31 บัญญัติว่า “ถ้าเหตุที่ทำให้เป็นคนไร้ความสามารถได้สิ้นสุดไปแล้ว และเมื่อบุคคลผู้นั้นเองหรือบุคคลใด ๆ ดังกล่าวมาในมาตรา 28 ร้องขอต่อศาลก็ให้ศาลสั่งเพิกถอนคำสั่งที่ให้เป็นคนไร้ความสามารถนั้น คำสั่งของศาลตามมาตรานี้ให้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา” จะเห็นได้ว่าเหตุอันทำให้ไร้ความสามารถได้สิ้นสุดไปแล้ว ก็หมายถึงว่าคนไร้ความสามารถได้รับการรักษาพยาบาลจากแพทย์เป็นอย่างดีจนหายขาดจากความวิกลจริต กลับมีสติรู้สึกผิดและชอบดีอย่างแต่ก่อนแล้ว

ศาลจะทำการไต่สวน มีคำสั่งถอนคำสั่งเดิมต่อเมื่อมีผู้มาร้องขอ และผู้ที่มีสิทธิร้องขอต่อศาลได้คือ ตัวคนไร้ความสามารถนั้นเอง หรือบุคคลดังกล่าวในมาตรา 28 ซึ่งได้แก่สามีภริยา ผู้บุพการี ผู้สืบสันดาน ผู้ปกครองหรือผู้พิทักษ์ หรือผู้ซึ่งปกครองดูแลบุคคล

นั้นอยู่ที่ดี หรือพนักงานอัยการ สามารถยื่นคำร้องต่อศาลขอให้มีการสั่งถอนคำสั่งให้ เป็นคนไร้ความสามารถเสียได้

เมื่อมีผู้ร้องขอมายังศาล ศาลก็ต้องพิจารณาโต้สวนดูว่าเหตุที่ทำให้ไร้ความสามารถ ได้สิ้นสุดไปแล้วจริงดังคำร้องหรือไม่ ถ้าเป็นจริงดังที่ร้องขอมา ศาลต้องมีคำสั่ง ถอนคำสั่งเดิมเสียซึ่งผลของคำสั่งถอนนี้จะมีผลตั้งแต่วันที่ศาลมีคำสั่งถอนเป็นต้นไป และ คำสั่งถอนคำสั่งเดิมนี้ มาตรา 31 วรรค 2 ก็ได้บัญญัติว่าให้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา ซึ่งเป็นเช่นเดียวกับคำสั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถ เพื่อบุคคลทั้งหลายจะได้ทราบถึง สถานะอันแท้จริงของบุคคลผู้นั้นว่ากลับมีความสามารถในการใช้สิทธิและปฏิบัติหน้าที่ได้ อย่างสมบูรณ์แล้ว

ส่วนที่ 2 คนวิกลจริตที่ยังไม่ถูกศาลสั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถ จากข้างต้นจะ เห็นได้ว่าเป็นกรณีที่คนวิกลจริต ที่ได้ถูกศาลสั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถแล้ว ต่อไปนี้จะ กล่าวถึงคนวิกลจริตที่ยังไม่ถูกศาลสั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถบ้าง เพราะทั้ง 2 กรณีนี้มี ส่วนที่แตกต่างกันมาก ซึ่งจะพิจารณาได้จากกฎหมายที่ให้ความคุ้มครองคนวิกลจริตที่ยัง ไม่ถูกศาลสั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถ ซึ่งคุ้มครองน้อยมาก เพราะการใดที่บุคคลวิกล จริตทำลงภายในเงื่อนไขแห่งมาตรา 30 เท่านั้น จึงจะมีผลเป็นโมฆียะ ถึงแม้คนวิกลจริตที่ ยังไม่ถูกศาลสั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถนั้น กฎหมายให้ความคุ้มครองน้อย แต่ก็ยังมีคน วิกลจริตเช่นนี้อยู่ ก็เพราะว่าความไม่เอาใจใส่ หรือไม่รู้ว่ามีกฎหมายคุ้มครองคนวิกลจริต หรือความกลัวอับอายไม่อยากจะเปิดเผยให้คนทั้งหลายทราบว่ามีความวิกลจริตอยู่ในครอบครัว ของตน เป็นต้น

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 30 บัญญัติว่า “การใด ๆ อันบุคคลวิกล จริตซึ่งศาลยังมิได้สั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถได้กระทำลง การนั้นจะเป็นโมฆียะต่อ เมื่อได้กระทำในขณะที่บุคคลนั้นจริตวิกลอยู่ และคู่กรณีอีกฝ่ายหนึ่งได้รู้แล้วด้วยว่าผู้ กระทำเป็นคนวิกลจริต” ซึ่งพอจะสรุปหลักได้คือ คนวิกลจริตที่ถูกศาลสั่งให้เป็นคนไร้ ความสามารถนั้น จะทำนิติกรรมใด ๆ ไม่ได้เลย เมื่อทำลงไปย่อมเป็นโมฆียะทั้งสิ้น แต่

คนวิกลจริตที่ยังไม่ถูกศาลสั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถนั้น ทำนิติกรรมใด ๆ ไปถือว่า
สมบูรณ์ นอกจากจะเข้าหลักเกณฑ์ 2 ประการ คือ

1. นิติกรรมนั้นได้กระทำในขณะที่บุคคลนั้นจริตวิกลอยู่
2. คู่กรณีอีกฝ่ายหนึ่งได้รู้แล้วว่า ผู้กระทำเป็นคนวิกลจริต

เมื่อเข้าหลักเกณฑ์ทั้ง 2 กรณีเช่นนี้ จึงจะถือได้ว่านิติกรรมทำนั้นเป็นโมฆียะ

1. ต้องกระทำนิติกรรมในขณะที่จริตวิกลอยู่ กล่าวคือในขณะที่ทำนิติกรรมนั้นผู้
กระทำนิติกรรมจริตวิกลไม่รู้สึกรู้คิดและชอบ หากทำในขณะที่มีสติรู้สึกรู้คิดชอบแล้วนิติ
กรรมนั้นหาเป็นโมฆียะไม่ ข้อนี้ต่างกับกรณีคนไร้ความสามารถ เพราะนิติกรรมที่คนไร้
ความสามารถทำ จะทำขณะจริตวิกลหรือในขณะที่จิตเป็นปกติก็ตาม นิติกรรมนั้นก็ถือว่าเป็น
โมฆียะเสมอ จึงให้ความสะดวกในการบอกล้างนิติกรรมที่เป็นโมฆียะนั้นเพราะไม่
ต้องนำสืบพยานหลักฐาน ส่วนในกรณีคนวิกลจริตที่ศาลยังไม่สั่งให้เป็นคนไร้ความ
สามารถนั้น จะต้องสืบให้ได้ความว่า ในขณะที่ทำนิติกรรมคนวิกลจริตมีจริตวิกล และเป็น
หน้าที่ของฝ่ายที่จะบอกล้างนิติกรรมต้องนำสืบข้อเท็จจริงนี้ ซึ่งเป็นเรื่องที่ยากมากที่จะ
ทราบได้อย่างไรว่า บุคคลใดกระทำนิติกรรมในขณะที่เป็นคนวิกลจริต เพราะการเป็นคน
วิกลจริตมีอยู่หลายแบบหลายชนิด และไม่จำเป็นว่าจะต้องเป็นอยู่ทุกวันเสียด้วยเมื่อเป็น
แล้วจะคลั่งอาละวาด หรือบางคนเมื่อเป็นแล้วไม่ค่อยพูดจาก็ได้ และจะเป็นการยากยิ่งขึ้น
อีกถ้าเป็นการที่ขอให้บอกล้างนิติกรรมที่ได้ทำมาเป็นเวลานานมาแล้วจะหาหลักฐานใดมา
สืบว่า ขณะนั้นคนวิกลจริตไม่มีสติ ไม่รู้สึกรู้คิดชอบ แต่อย่างไรก็ดี ข้อพิสูจน์อาจจะง่ายขึ้น
หากลักษณะของนิติกรรมนั้นเองแสดงให้เห็นถึงความวิกลจริตในขณะที่ทำนิติกรรมนั้นได้
คือเป็นนิติกรรมที่ไม่มีเหตุผลหรือมีเงื่อนไขที่วิถาวร เป็นต้น

2. คู่กรณีอีกฝ่ายหนึ่งได้รู้แล้วว่าผู้กระทำนิติกรรมเป็นคนวิกลจริต หมายถึงใน
ขณะที่ทำนิติกรรมนั้นบุคคลอีกฝ่ายหนึ่งรู้ว่า ผู้นั้นเป็นคนวิกลจริต ซึ่งหลักเกณฑ์นี้มีไว้เพื่อ
ให้ความยุติธรรมแก่บุคคลภายนอกที่กระทำการโดยสุจริต เป็นการรักษาไว้ซึ่งความมั่นคง
ของสังคม ดังนี้แม้คนวิกลจริตจะกระทำนิติกรรมในขณะที่ไม่รู้สึกรู้คิดชอบ หากคู่กรณีอีก

ฝ่ายหนึ่งไม่รู้ว่าผู้นั้นเป็นคนวิกลจริต นิติกรรมนั้นก็ยังมีสมบูรณ์อยู่ เรื่องนี้ผิดกับเรื่องคนไร้ความสามารถ เพราะไม่มีหลักเกณฑ์ทำนองนี้แต่อย่างไร นิติกรรมที่คนไร้ความสามารถทำย่อมเป็นโมฆียะเสมอ คู่กรณีอีกฝ่ายหนึ่งจะอ้างว่าตนไม่รู้ไม่ได้ เพราะคำสั่งให้ผู้ใดเป็นคนไร้ความสามารถ ให้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาก็ถือว่าทุก ๆ คนย่อมทราบเรื่องนี้ดีแล้ว หลักจึงต่างกัน

กรณีคนวิกลจริตที่ยังไม่ถูกศาลสั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถทำพินัยกรรมมีบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งพาณิชย์มาตรา 1704 วรรค 2 บัญญัติว่า “พินัยกรรมซึ่งบุคคลผู้ถูกอ้างว่าเป็นวิกลจริต แต่ศาลยังไม่ได้สั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถทำขึ้นนั้น จะเป็นอันเสียเปล่าก็แต่เมื่อพิสูจน์ได้ว่าในเวลาที่ทำพินัยกรรมนั้นผู้ทำจิตวิกลอยู่” ซึ่งหมายความว่าคนวิกลจริตที่ศาลยังไม่ได้สั่งเป็นคนไร้ความสามารถนั้นทำพินัยกรรมได้สมบูรณ์ นอกจากจะเป็นอันเสียเปล่าก็ต่อเมื่อพิสูจน์ได้ว่า ในขณะที่ทำพินัยกรรมนั้นผู้ทำจิตวิกลหรือจิตไม่ปกติซึ่งต่างกับกรณีคนวิกลจริตที่ถูกศาลสั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถแล้ว ไม่ว่าจะทำพินัยกรรมในขณะที่จิตปกติหรือไม่ พินัยกรรมเป็นโมฆะทั้งนั้น (มาตรา 1704 วรรค 1)

คำพิพากษาฎีกาที่ 346/2480 ได้ความว่า ฉ.เป็นคนบ้าวิกลจริตรักษาไม่หาย ได้ทำหนังสือ มอบอำนาจให้ ผ.ไปทำสัญญาโอนที่นาให้แก่จำเลย โดยจำเลยหลอกลวง ฉ.ว่าจะกระทำการอย่างหนึ่งภายหลังจำเลยโอนขายที่รายพิพาทนี้ให้แก่ ค. ด.รับซื้อไว้โดยสุจริต

ศาลอุทธรณ์วินิจฉัยว่า นิติกรรมการโอนที่นาเป็นโมฆียะตามมาตรา 32, มาตรา 121 (มาตรา 30 และมาตรา 159 ที่แก้ไขใหม่) ค.ได้รับไว้โดยมีค่าตอบแทน และโดยสุจริตตามมาตรา 1329 โจทก์ไม่อาจหักล้างได้ จึงพิพากษายืนตามศาลชั้นต้นให้ยกฟ้อง

ศาลฎีกาตัดสินยืนตาม โดยวินิจฉัยว่า การที่โจทก์จะขอให้ทำลายการโอนโฉนด
รายนี้ได้ต่อเมื่อใบมอบฉันทะที่จำเลยได้มาจาก ฉ.เป็นโมฆะ แต่โจทก์ว่าได้มาโดยฉ้อโกง
อันเป็นโมฆียกรรม การใดที่บุคคลวิกลจริตทำไปนั้นก็หาเป็นโมฆะมาแต่เริ่มต้นไม่ ข้อที่
โจทก์กล่าวว่าใบมอบฉันทะเสียเปล่านั้น เห็นว่าการที่จำเลยหลอกลวงเอาใบมอบฉันทะ
จาก ฉ.เป็นเพียงโมฆียะตามมาตรา 121 (มาตรา 159 ที่แก้ไขใหม่) เท่านั้น และคดีนี้ศาล
มิได้ชี้ขาดว่าได้มีการบอกล้างให้ตกเป็นโมฆะก่อนที่ ค.ได้รับโอนแต่ปรากฏว่า ค.ได้มา
โดยสุจริต และเสียค่าตอบแทนจึงต้องบังคับตามมาตรา 1329 การบอกล้างในภายหลังจึง
ไม่ช่วยคดีโจทก์ได้

คนเสมือนไร้ความสามารถ (Quasi Incompetent)

คนเสมือนไร้ความสามารถ คือ คนที่มีเหตุบกพร่องบางประการ ทำให้ไม่สามารถทำกรงานของตนเองได้ หรือจัดกิจการไปในทางที่อาจจะเสื่อมเสียแก่ทรัพย์สินของตนเองหรือครอบครัว อาจถูกศาลสั่งเป็นคนเสมือนไร้ความสามารถก็ได้ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 32 บัญญัติว่า "บุคคลใดมีกายพิการหรือมีจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบหรือประพฤตีสُرุ่ยสุร้ายเสเพลเป็นอาชฉิน หรือติดสุรายาเมา หรือมีเหตุอื่นใดทำนองเดียวกันนั้น จนไม่สามารถจะจัดทำกรงานของตนเองได้ หรือจัดกิจการไปในทางที่อาจจะเสื่อมเสียแก่ทรัพย์สินของตนเองหรือครอบครัว เมื่อบุคคลตามที่ระบุไว้ในมาตรา 28 ร้องขอต่อศาล ศาลจะสั่งให้บุคคลนั้นเป็นคนเสมือนไร้ความสามารถก็ได้

บุคคลซึ่งศาลได้สั่งให้เป็นคนเสมือนไร้ความสามารถตามวรรคหนึ่งต้องจัดให้อยู่ในความพิทักษ์ การแต่งตั้งผู้พิทักษ์ ให้เป็นไปตามบทบัญญัติบรรพ 5 แห่งประมวลกฎหมายนี้

ให้นำบทบัญญัติว่าด้วยการสิ้นสุดของความเป็นผู้ปกครองในบรรพ 5 แห่งประมวลกฎหมายนี้ มาใช้บังคับแก่การสิ้นสุดของการเป็นผู้พิทักษ์โดยอนุโลม

คำสั่งของศาลตามมาตรานี้ ให้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา "

หลักเกณฑ์ของการเป็นคนเสมือนไร้ความสามารถจากมาตรา 32 วรรคแรก ดังนี้
คือ

1. ต้องมีเหตุบกพร่อง
2. บุคคลนั้นไม่สามารถจะจัดทำกรงานของตนเองได้ หรือจัดกิจการไปในทางที่อาจจะเสื่อมเสียแก่ทรัพย์สินของตนเองหรือครอบครัว เพราะเหตุบกพร่องนั้น

3. เมื่อศาลมีคำสั่งแสดงว่าเป็นคนเสมือนไร้ความสามารถ

1. ต้องมีเหตุบกพร่อง เหตุบกพร่องของคนเสมือนไร้ความสามารถ แยกได้เป็น 5 ประการ คือ

ก. กายพิการ คืออาการทางร่างกายนี้เอง อาจจะเป็นว่า ร่างกายส่วนหนึ่งส่วนใดได้ขาดไป หรือไม่สมประกอบ เช่น ตาบอด หูหนวก เป็นใบ้ ขาแขนขาดหรือเป็นอัมพาต ง่อยเปลี้ยเสียขา เป็นต้น ซึ่งเหตุเหล่านี้มักจะเกิดแต่กำเนิด หรือมาเกิดขึ้นในภายหลังเพราะการเจ็บไข้ได้ป่วยหรือเพราะความแก่ชรา หรือเกิดจากอุบัติเหตุ หรือภัยสงคราม ทำให้กายพิการก็ได้

ข. จิตพิณเพื่อนไม่สมประกอบ คือ จิตใจไม่ปกติ เป็นโรคจิตแต่ไม่ถึงกับวิกลจริต คือ มีเวลาที่รู้สึกตัวมีสติรู้สึกผิดชอบธรรมดา แต่บางครั้งก็เลอะเลือนไปบ้าง

ค. ประพฤติสุรุษสุรายเสพลเป็นอาจિณ หมายถึง คนที่มีนิสัยใช้จ่ายทรัพย์สินอย่างไม่มีประโยชน์ เกินกว่ารายได้ที่ได้รับและเป็นอาจิณ คือ เป็นประจำ

ง. เป็นคนติดสุรายาเมา คือ คนที่เสพสุรา หรือพวกของมีนเมา เช่น ฟีน กัญชา เฮโรอิน เป็นต้น เสพไปแล้วก็ต้องเสพเป็นนิสัย ซึ่งขาดเสียมิได้ ถ้าไม่ได้เสพก็อาจจะอาละวาดก็ได้

จ. มีเหตุอื่นใดทำนองเดียวกันนั้น เป็นการอุดช่องว่างเพราะถ้าบุคคลนั้นไม่ใช่กายพิการหรือจิตพิณเพื่อนไม่สมประกอบ ประพฤติสุรุษสุราย เสพลเป็นอาจิณ หรือติดสุรายาเมา แต่อาจจะเป็นพวกหลงใหล หรือเป็นโรคประจำตัว จนไม่สามารถทำงานของตนเองหรือจัดการเสื่อมเสียแก่ทรัพย์สินของตนเองหรือครอบครัว

2. บุคคลนั้นไม่สามารถจะจัดทำงานของตนเองได้ หรือจัดกิจการไปในทางที่อาจจะเสื่อมเสียแก่ทรัพย์สินของตนเองหรือครอบครัว เพราะเหตุบกพร่องนั้น การที่บุคคลนั้นมีเหตุบกพร่องประการใดประการหนึ่งใน 5 ประการนั้น และไม่สามารถจัดการงานโดยตนเองได้ หรือจัดกิจการไปในทางที่อาจจะเสื่อมเสียแก่ทรัพย์สินของตนเองหรือครอบครัว บุคคลนั้นอาจถูกศาลสั่งให้เป็นคนเสมือนไร้ความสามารถได้ เช่น นายดำ เป็นอัมพาตอย่างร้ายแรงไม่สามารถทำงานของตนเองได้ นาย ดำอาจถูกศาลสั่งให้เป็นคนเสมือนไร้ความสามารถได้ หรือ นาย ดำ ติดยาเสพติดและจัดกิจการไป

ในทางเสื่อมเสียแก่ทรัพย์สินของตนเองหรือครอบครัว นาย ดำอาจถูกศาลสั่งให้เป็นคนเสมือนไร้ความสามารถได้

3. ศาลมีคำสั่งให้เป็นคนเสมือนไร้ความสามารถ บุคคลเหล่านั้นแม้จะมีเหตุบกพร่องตามที่กฎหมายระบุไว้ และไม่สามารถทำงานของตนเองได้ หรือจัดกิจการไปในทางที่อาจจะเสื่อมเสียแก่ทรัพย์สินของตนเองหรือครอบครัว บุคคลนั้นก็ยังไม่เป็นคนเสมือนไร้ความสามารถ ก็ย่อมมีสิทธิและหน้าที่อย่างบุคคลธรรมดาตั้งนั้น การเป็นคนเสมือนไร้ความสามารถเริ่มตั้งแต่วันที่ศาลสั่ง ไม่ใช่วันที่ประกาศในราชกิจจานุเบกษา

ผู้มีสิทธิร้องขอต่อศาลสั่งให้บุคคลนั้นเป็นคนเสมือนไร้ความสามารถ

ผู้มีสิทธิร้องขอให้คนเป็นคนเสมือนไร้ความสามารถ คือ บุคคลตามมาตรา 28 ซึ่งมาตรา 28 คือ เรื่องคนไร้ความสามารถ ซึ่งผู้มีสิทธิร้องขอ คือ คู่สมรส ผู้บุพการี กล่าวคือ บิดา มารดา ปู่ย่า ตายาย ทวดก็ดี ผู้สืบสันดาน กล่าวคือ ลูก หลาน หลาน ลื้อก็ดี ผู้ปกครองหรือผู้พิทักษ์ก็ดี ผู้ซึ่งปกครองดูแลบุคคลนั้นอยู่ก็ดี หรือพนักงานอัยการก็ดี ซึ่งบุคคลดังกล่าวได้อธิบายไว้แล้วในเรื่องผู้มีสิทธิร้องขอให้บุคคลใดเป็นคนไร้ความสามารถ

ข้อสังเกต คำว่า “ผู้พิทักษ์” มีสิทธิร้องขอให้บุคคลใดเป็นคนเสมือนไร้ความสามารถซึ่งธรรมดาแล้วเมื่อศาลสั่งให้เป็นคนเสมือนไร้ความสามารถแล้วจะต้องมีการแต่งตั้ง ผู้พิทักษ์ มาตรา 32 วรรคสอง บัญญัติว่า “บุคคลซึ่งศาลได้สั่งให้เป็นคนเสมือนไร้ความสามารถตามวรรคหนึ่งต้องจัดให้อยู่ในความพิทักษ์ การแต่งตั้งผู้พิทักษ์ ให้เป็นไปตามบทบัญญัติบรรพ 5 แห่งประมวลกฎหมายนี้”

ดังนั้นผู้พิทักษ์จะมีต่อเมื่อบุคคลนั้นถูกศาลสั่งให้เป็นคนเสมือนไร้ความสามารถแล้ว ดังนั้น ถ้าตีความเช่นนี้คำว่าผู้พิทักษ์ คือผู้พิทักษ์โดยนิตินัยหรือที่มาโดยศาลตั้งเท่านั้น ตรงจุดนี้กฎหมายจะใช้ไม่ได้ ดังนั้นในประเด็นนี้ เคยมีคำพิพากษาฎีกาก่อนใช้ พ.ร.บ. ให้ใช้บทบัญญัติบรรพ 1 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ที่ได้ตรวจชำระใหม่ พ.ศ. 2535

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 964/2504 นายอิม ม่วงเทศ ผู้ร้อง นางสาวพุ่ม ม่วงเทศ ผู้คัดค้าน

ผู้ร้องยื่นคำร้องว่า นางสาวพุ่ม ม่วงเทศ ซึ่งเป็นน้องอยู่บ้านเรือนเดียวกันกับผู้ร้อง อยู่ในความดูแลพิทักษ์ของผู้ร้อง มีอายุ 60 ปี ภายและใจเสื่อมโทรม พันเพื่อน ไม่สามารถ จัดทำกรงานของตนได้ ขอให้ศาลสั่งเป็นคนเสมือนไร้ความสามารถ ตั้งผู้ร้องเป็นผู้พิทักษ์

นางสาวพุ่มยื่นคำคัดค้าน และอ้างว่าผู้ร้องมิใช่บุคคลที่กฎหมายให้อำนาจร้องต่อ ศาล ศาลชั้นต้นพิพากษายกคำร้อง โดยเห็นว่าผู้ร้องเป็นพี่ชายของผู้คัดค้าน มิใช่บุคคลดัง ที่ระบุไว้ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 29 (มาตรา 28 ที่แก้ไขใหม่) ซึ่ง คำว่า “ผู้พิทักษ์” หมายถึงผู้ที่ศาลตั้งให้เป็นผู้พิทักษ์สำหรับบุคคลเสมือนไร้ความ สามารถ ตามมาตรา 34 (มาตรา 32 ที่แก้ไขใหม่) ผู้ร้องไม่มีสิทธิจะร้องพิพากษายก คำร้อง

ผู้ร้องอุทธรณ์ ศาลอุทธรณ์เห็นว่า บุคคลอยู่ในความดูแลรักษาของใคร ผู้นั้นก็ เป็นผู้พิทักษ์ตามความจริงที่เป็นอยู่ เมื่อผู้พิทักษ์นั้นต้องการจะจัดกิจการของผู้ที่อยู่ในความดูแลนั้นก็ร้องขอต่อศาลให้สั่งว่าผู้้นั้นเป็นคนเสมือนไร้ความสามารถและให้อยู่ในความ พิทักษ์ของตนเสียก่อน พิพากษากลับให้ศาลชั้นต้นพิจารณาสืบพยาน และพิพากษาสั่งไป ตามกระบวนการความ

ศาลฎีกาปรึกษาคดีโดยที่ประชุมใหญ่แล้วเห็นว่า ผู้ที่จะร้องขอต่อศาลเพื่อสั่งให้ บุคคลใดเป็นคนเสมือนไร้ความสามารถตาม ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 34 นั้น คือผู้ระบุไว้ในมาตรา 29 ซึ่งรวมทั้งผู้พิทักษ์ของบุคคลที่ไม่สามารถจัดการงานของ ตนเองได้ด้วย ตามมาตรา 29 นี้เป็นที่เห็นได้ว่าถ้าจะตีความว่าผู้พิทักษ์ที่จะร้องขอให้ศาลมี คำสั่งว่าบุคคลใดเป็นคนเสมือนไร้ความสามารถ หมายความว่าเฉพาะผู้พิทักษ์ที่ศาลมีคำสั่ง แต่งตั้งก่อนแล้ว ก็ไม่มีทางที่จะมีผู้พิทักษ์ร้องขอเช่นนั้นได้ ที่มาตรา 29 ระบุผู้พิทักษ์ไว้ ย่อมไร้ผล ตามมาตรา 34 ที่บัญญัติให้ศาลมีคำสั่งจัดให้คนเสมือนไร้ความสามารถอยู่ใน ความพิทักษ์นั้นมิได้หมายความว่า ผู้้นั้นจะมีผู้พิทักษ์ตามพุดินัยมาก่อนแล้วไม่ได้ เป็นแต่ บัญญัติให้ศาลต้องมีคำสั่งในเรื่องนี้เมื่อศาลสั่งให้บุคคลนั้นเป็นคนเสมือนไร้ความสามารถ

ด้วยเท่านั้น ศาลฎีกาจึงเห็นว่า ถ้าผู้ร้องเป็นผู้พิทักษ์ของผู้คัดค้านอยู่จริง ผู้ร้องขอก็เป็นบุคคลเช่นที่ระบุไว้ในมาตรา 29 มีสิทธิร้องขอต่อศาลในคดีนี้ได้ พิพากษาขึ้น ยกฎีกา ผู้คัดค้าน

ฉะนั้น ตามคำพิพากษาฎีกาที่ 964/2504 นี้ ศาลฎีกาได้ตีความแล้วเห็นว่า ผู้พิทักษ์ที่จะร้องขอต่อศาลสั่งให้บุคคลใดเป็นคนเสมือนไร้ความสามารถ ตามมาตรา 28 และมาตรา 32 นั้น ไม่ได้หมายถึงผู้พิทักษ์ตามนิตินัย (ตามกฎหมาย) เท่านั้น ยังรวมไปถึง ผู้พิทักษ์ตามข้อเท็จจริง (พฤตินัย) อีกด้วย จะเห็นได้ว่าการที่ศาลฎีกาตีความเช่นนี้ ก็เพื่อเป็นการตีความให้กฎหมายใช้บังคับได้ดีกว่าตีความให้กฎหมายไร้ผลบังคับในกรณีที่ดีความได้เป็น 2 นัย

การร้องขอให้บุคคลใดเป็นคนเสมือนไร้ความสามารถ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 33 บัญญัติว่า “ในคดีที่มีการร้องขอให้ศาลสั่งให้บุคคลใดเป็นคนไร้ความสามารถเพราะวิกลจริต ถ้าหากพิจารณาได้ความว่าบุคคลนั้นไม่วิกลจริตแต่มีจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ เมื่อศาลเห็นสมควรหรือเมื่อมีคำขอของคู่ความหรือของบุคคลตามที่ระบุไว้ในมาตรา 28 ศาลอาจสั่งให้บุคคลนั้นเป็นคนเสมือนไร้ความสามารถก็ได้ หรือในคดีที่มีการร้องขอให้ศาลสั่งให้บุคคลใดเป็นคนเสมือนไร้ความสามารถเพราะมีจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ ถ้าหากพิจารณาได้ความว่าบุคคลนั้นวิกลจริต เมื่อมีคำขอของคู่ความหรือของบุคคลตามที่ระบุไว้ในมาตรา 28 ศาลอาจสั่งให้บุคคลนั้นเป็นคนไร้ความสามารถก็ได้” จากมาตรา 33 จะเห็นได้ว่าการร้องขอให้บุคคลใดเป็นคนไร้ความสามารถศาลอาจสั่งให้บุคคลนั้นเป็นคนเสมือนไร้ความสามารถก็ได้ หรือถ้ามีการร้องขอให้บุคคลเป็นคนเสมือนไร้ความสามารถ เพราะมีจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ ศาลอาจสั่งให้บุคคลนั้นเป็นคนไร้ความสามารถก็ได้

ผลของการเป็นคนเสมือนไร้ความสามารถ

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ได้บัญญัติถึงผลของการเป็นคนเสมือนไร้ความสามารถไว้ดังต่อไปนี้ คือ

1. บุคคลผู้ซึ่งศาลได้สั่งให้เป็นคนเสมือนไร้ความสามารถนั้น ต้องจัดให้อยู่ในความพิทักษ์ (มาตรา 32 วรรค 2)

2. การทำนิติกรรมบางอย่างของคนเสมือนไร้ความสามารถต้องได้รับความยินยอมจากผู้พิทักษ์ ถ้าไม่ได้รับความยินยอมนิติกรรมนั้น ๆ ตกเป็นโมฆียะ (มาตรา 34)

1. การจัดให้อยู่ในความพิทักษ์ ซึ่งพอจะแยกกล่าวได้คือใครบ้างเป็นผู้พิทักษ์ของคนเสมือนไร้ความสามารถและอำนาจหน้าที่ของผู้พิทักษ์มีอยู่อย่างไร

ก. ใครบ้างเป็นผู้พิทักษ์ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 32 วรรคสอง บัญญัติถึงการแต่งตั้งผู้พิทักษ์ให้เป็นไปตามบทบัญญัติ บรรพ 5 คือกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ลักษณะครอบครัว ซึ่งให้ใช้หลักเกณฑ์เดียวกันกับการแต่งตั้งผู้อนุบาลดูแลคนไร้ความสามารถไปดูแลได้จากหัวข้อ ใครบ้างเป็นผู้อนุบาล ซึ่งใช้หลักเดียวกัน

สรุป ถ้าคนที่ถูกศาลสั่งให้เป็นคนเสมือนไร้ความสามารถเป็นผู้เยาว์ หรือเป็นผู้บรรลุนิติภาวะแต่ยังไม่มีคู่สมรส ให้บิดามารดา หรือบิดาหรือมารดาเป็นผู้พิทักษ์เว้นแต่ศาลจะสั่งเป็นอย่างอื่น แต่ถ้าคนที่ถูกศาลสั่งให้เป็นคนเสมือนไร้ความสามารถมีคู่สมรส ให้สามีหรือภรรยาเป็นผู้พิทักษ์ เว้นแต่ศาลจะสั่งเป็นอย่างอื่น (มาตรา 1463 และมาตรา 1569)

ข. อำนาจหน้าที่ผู้พิทักษ์ คนเสมือนไร้ความสามารถไม่ใช่คนวิกลจริต ดังนั้นกฎหมายจึงไม่ได้จำกัดความสามารถมากเหมือนคนไร้ความสามารถ ดังนั้น ผู้พิทักษ์จึงมีหน้าที่ควบคุมดูแลและคุ้มครองคนเสมือนไร้ความสามารถเท่านั้น แต่โดยหลักทั่วไปผู้พิทักษ์ไม่มีอำนาจทำการแทนคนเสมือนไร้ความสามารถ ต้องให้คนเสมือนไร้ความสามารถกระทำเองโดยบางกรณีที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 34 ต้องได้รับความยินยอมจากผู้พิทักษ์ก่อน ถ้าไม่ได้รับความยินยอมนิติกรรมนั้นตกเป็นโมฆียะ ดังนั้น จะเห็นได้ว่าผู้พิทักษ์มีหน้าที่ให้ความยินยอมในการทำนิติกรรมบางอย่างที่ระบุไว้ในมาตรา 34 และถ้าคนเสมือนไร้ความสามารถทำนิติกรรมปราศจากความยินยอมนิติกรรมนั้นๆตกเป็นโมฆียะ ผู้พิทักษ์มีสิทธิบอกล้าง หรือให้สัตยาบันได้

2. การทำนิติกรรมของคนเสมือนไร้ความสามารถ หลักในเรื่องความสามารถของคนเสมือนไร้ความสามารถนั้น โดยหลักแล้วคนเสมือนไร้ความสามารถ สามารถทำนิติกรรมต่าง ๆ ได้ และมีผลสมบูรณ์ด้วย เพราะเขายังไม่ถึงขั้นเป็นคนวิกลจริต เป็นแต่เพียงคนที่มีเหตุบกพร่องบางประการ จนไม่สามารถจัดทำการงานของตนเองได้ ฉะนั้น กฎหมายจึงให้สิทธิเขาทำนิติกรรมต่าง ๆ ได้ตามความพอใจของเขา แต่มีข้อยกเว้นในกิจการบางอย่าง ดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา 34 คือ เมื่อคนเสมือนไร้ความสามารถจะทำนิติกรรมเหล่านี้แล้ว ต้องได้รับความยินยอมจากผู้พิทักษ์ก่อน ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 34 บัญญัติว่า “คนเสมือนไร้ความสามารถนั้น ต้องได้รับความยินยอมของผู้พิทักษ์ก่อนแล้วจึงจะทำการอย่างหนึ่งอย่างใดดังต่อไปนี้ได้

- (1) นำทรัพย์สินไปลงทุน
- (2) รับคืนทรัพย์สินที่ไปลงทุน ต้นเงินหรือทุนอย่างอื่น
- (3) กู้ยืมหรือให้กู้ยืมเงิน ยืมหรือให้ยืมสังหาริมทรัพย์อันมีค่า
- (4) รับประกันโดยประการใด ๆ อันมีผลให้ตนต้องถูกบังคับชำระหนี้
- (5) เช่าหรือให้เช่าสังหาริมทรัพย์มีกำหนดระยะเวลาเกินกว่าหกเดือนหรืออสังหาริมทรัพย์มีกำหนดระยะเวลาเกินกว่าสามปี
- (6) ให้โดยเสน่หา เว้นแต่การให้ที่พอควรแก่ฐานะานุรูป เพื่อการกุศล การสังคมหรือตามหน้าที่ธรรมจรรยา
- (7) รับการให้โดยเสน่หาที่มีเงื่อนไขหรือค่าภาระติดพันหรือไม่รับการให้โดยเสน่หา
- (8) ทำการอย่างหนึ่งอย่างใดเพื่อจะได้มาหรือปล่อยไปซึ่งสิทธิในอสังหาริมทรัพย์หรือในสังหาริมทรัพย์อันมีค่า
- (9) ก่อสร้างหรือดัดแปลงโรงเรียนหรือสิ่งปลูกสร้างอย่างอื่นหรือซ่อมแซมอย่างใหญ่
- (10) เสนอคดีต่อศาลหรือดำเนินกระบวนการพิจารณาใด ๆ เว้นแต่การร้องขอตามมาตรา 35 หรือการร้องขอถอนผู้พิทักษ์

(11) ประนีประนอมยอมความหรือมอบข้อพิพาทให้อนุญาตตุลาการวินิจฉัย

ถ้ามีกรณีอื่นใดนอกจากที่กล่าวในวรรคหนึ่ง ซึ่งคนเสมือนไร้ความสามารถ อาจจัดการไปในทางเสื่อมเสียแก่ทรัพย์สินของตนเองหรือครอบครัวในการสั่งให้บุคคลใด เป็นคนเสมือนไร้ความสามารถหรือเมื่อผู้พิทักษ์ร้องขอในภายหลังศาลมีอำนาจสั่งให้คน เสมือนไร้ความสามารถนั้นต้องได้รับความยินยอมของผู้พิทักษ์ก่อนจึงจะทำการนั้นได้

ในกรณีที่คนเสมือนไร้ความสามารถไม่สามารถจะทำการอย่างหนึ่งอย่างใดที่กล่าว มาในวรรคหนึ่งหรือวรรคสองได้ด้วยตนเอง เพราะเหตุมีกายพิการหรือจิตฟั่นเฟือนไม่ สมประกอบ ศาลจะสั่งให้ผู้พิทักษ์เป็นผู้มีอำนาจกระทำการนั้นแทนคนเสมือนไร้ความ สามารถก็ได้ ในกรณีเช่นนี้ ให้นำบทบัญญัติเกี่ยวกับผู้อนุบาลมาใช้บังคับแก่ผู้พิทักษ์โดย อนุโลม

คำสั่งของศาลตามมาตรานี้ ให้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา

การใดกระทำลงโดยฝ่าฝืนบทบัญญัติมาตรานี้ การนั้นเป็นโมฆียะ”

(1) นำทรัพย์สินไปลงทุน คนเสมือนไร้ความสามารถจะเอาสังหาริมทรัพย์หรือ สังหาริมทรัพย์ไปลงทุนทำอะไรไม่ได้ทั้งสิ้น เพราะอาจเกิดความเสียหายแก่ทรัพย์สินของ คนเสมือนไร้ความสามารถได้ ถ้าทำลงไปโดยไม่ได้รับความยินยอมจากผู้พิทักษ์เป็น โมฆียะ

(2) รับคืนทรัพย์สินที่ไปลงทุน ต้นเงินหรือทุนอย่างอื่น ถ้าคนเสมือนไร้ความ สามารถได้รับอนุญาตจากผู้พิทักษ์ให้ลงทุนไม่ว่าด้วยเงินหรือสังหาริมทรัพย์หรือ สังหาริมทรัพย์ คนเสมือนไร้ความสามารถรับคืนทรัพย์สินที่ไปลงทุน ต้นเงินหรือทุนอย่าง อื่นโดยไม่ได้รับความยินยอมจากผู้พิทักษ์อาจมีการเสียหายเกิดขึ้น ถ้ารับผิด รับพลาด หรือไม่ควรรับกฎหมายบัญญัติให้เป็นโมฆียะ ผู้พิทักษ์จะได้ไต่ตรงอ้อมอีกครั้งว่าจะบอก ล้าง หรือไม่ ถ้าเสียหายก็บอกล้างถ้าไม่เสียหายหรือได้ประโยชน์ผู้พิทักษ์ก็ไม่บอกล้างและ อาจให้สัตยาบันได้

(3) กู้ยืมหรือให้กู้ยืมเงิน ยืมหรือให้ยืมสังหาริมทรัพย์อันมีค่า ทำสัญญากู้ยืมเงินไม่ ว่าจำนวนน้อยเท่าใด เช่น หนึ่งพันบาทหรือหนึ่งร้อยบาทก็ได้ การทำสัญญากู้ยืมเป็นวิธี

ที่จะได้เงินมาใช้อย่างหนึ่ง โดยเฉพาะคนที่ประพฤติดุร้ายสุร่ายเสเพลเป็นอาจิม ก็จะถูกเงินมาใช้จ่ายในทางที่ไม่เป็นประโยชน์ ซึ่งจะเป็นภัยต่อกองทรัพย์สินของคนเสมือนไร้ความสามารถ ดังนั้นการจะทำสัญญากู้ยืมนั้นคนเสมือนไร้ความสามารถต้องได้รับความยินยอมก่อนในเรื่องกู้ยืมเงินนั้น ไม่ว่าจะเป็นผู้กู้ หรือผู้ให้กู้ก็ต้องได้รับความยินยอมจากผู้พิทักษ์ทั้งสิ้น

นอกจากนี้คนเสมือนไร้ความสามารถจะยืมหรือให้ยืมสังหาริมทรัพย์อันมีค่าไม่ได้ ต้องได้รับความยินยอมจากผู้พิทักษ์ก่อน ถ้าไม่ได้รับความยินยอมจากผู้พิทักษ์ผลเป็นโมฆียะ

คำว่า “สังหาริมทรัพย์อันมีค่า” หมายถึง สังหาริมทรัพย์ชนิดที่เวลาจำหน่ายโอนสิทธิ เช่น ซื้อขาย ต้องทำเป็นหนังสือและจดทะเบียนต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ หรือ จำนองได้อย่างอสังหาริมทรัพย์ ทรัพย์สินชนิดนั้นถือว่าเป็นสังหาริมทรัพย์อันมีค่า เช่น เรือกำปั่นหรือเรือที่มีระวางตั้งแต่ 6 ตันขึ้นไป เรือกลไฟหรือเรือยนต์ที่มีระวางตั้งแต่ 5 ตันขึ้นไป แพ สัตว์พาหนะ (มาตรา 456 วรรค 1 และมาตรา 703)

(4) รับประกันโดยประการใด ๆ อันมีผลให้ตนต้องถูกบังคับชำระหนี้ การรับประกันหรือค้ำประกันนั้น ถ้าลูกหนี้ที่ไปค้ำประกันไว้ไม่ชำระหนี้อันถึงกำหนด เจ้าหนี้นยอมเรียกร้องให้ผู้ค้ำประกันชำระหนี้แทน ซึ่งไม่คุ้มกับประโยชน์ที่ผู้ค้ำประกันจะได้รับตอบแทนคือมีแต่เสียเปรียบ ดังนั้น กฎหมายจึงบังคับให้ต้องได้รับความยินยอมจากผู้พิทักษ์ก่อน

(5) เช่าหรือให้เช่าสังหาริมทรัพย์มีกำหนดระยะเวลาเกินกว่าหกเดือนหรืออสังหาริมทรัพย์มีกำหนดระยะเวลาเกินกว่าสามปี การเช่าทรัพย์สินนี้รวมทั้งไปเช่าหรือให้เช่า ถ้าการเช่าสังหาริมทรัพย์ถ้ามีระยะเวลาการเช่าไม่เกินกว่า 6 เดือน และการเช่าอสังหาริมทรัพย์ เช่น การเช่าที่ดินนา มีกำหนดการเช่าไม่เกินกว่า 3 ปีแล้ว คนเสมือนไร้ความสามารถ สามารถทำนิติกรรมเช่นนี้ได้ โดยลำพังตนเองไม่ต้องขอความยินยอมจากผู้พิทักษ์ก่อน แต่ถ้ากำหนดการเช่านานกว่านั้น คือเช่าสังหาริมทรัพย์เกินกว่า 6 เดือน หรือเช่าที่ดินนา ที่สวน ทำสัญญาเช่ากันเกินกว่า 3 ปี คนเสมือนไร้ความสามารถจะตกลงให้เช่าเองไม่ได้ เพราะการเช่าทรัพย์สินนั้นเป็นการก่อให้เกิดสิทธิและหน้าที่แก่

คู่สัญญา โดยเฉพาะถ้าการเช่านั้นมีกำหนดระยะเวลาอัน อาจมีทางเสียหายแก่คนเสมือน ไร้ความสามารถได้ จึงต้องได้รับความยินยอมจากผู้พิทักษ์ก่อน

(6) ให้โดยเสน่หา เว้นแต่การให้ที่พอควรแก่ฐานะานุรูป เพื่อการกุศล การสังคัม หรือตามหน้าที่ธรรมจรรยา ให้โดยเสน่หา คือการให้โดยไม่มีค่าตอบแทนทำให้ทรัพย์สิน ของคนเสมือนไร้ความสามารถย่อมร่อยหรอดคน้อยลง เช่น คนเสมือนไร้ความสามารถยก เงินสดให้คนอื่นเป็นจำนวนหมื่นหรือแสน หรือยกที่ดินให้บุคคลอื่น ผลเสียจะเกิดแก่ตัว คนเสมือนไร้ความนั่นเอง ดังนั้นการให้โดยเสน่หา ต้องได้รับความยินยอมจากผู้พิทักษ์ ก่อน แต่การให้โดยเสน่หานี้ มีข้อยกเว้น ถ้าเป็นการให้โดยเสน่หาแต่พอควรแก่ฐานะานุรูป หรือการกุศล การสังคัมหรือตามหน้าที่ธรรมจรรยา คนเสมือนไร้ความสามารถทำได้โดย ลำพังสมบูรณ์ เช่น คนเสมือนไร้ความสามารถรวยมาก มีเงินฝากเป็นล้านบาท มีดีกถล่ม คนตายเป็นจำนวนมาก คนเสมือนไร้ความสามารถบริจาคเงิน 20,000 บาท เพื่อให้สภา กาชาด ในการใช้จ่ายช่วยเหลือผู้ที่ประสบภัยรายนี้ การบริจาคทำได้โดยลำพังและสมบูรณ์

(7) รับการให้โดยเสน่หาที่มีเงื่อนไขหรือค่าภาระติดพัน หรือไม่รับการให้โดย เสน่หา เมื่อมีผู้ให้ทรัพย์สินโดยเสน่หากคนเสมือนไร้ความสามารถรับไว้ได้เลย เพราะไม่มี สัญญาอะไรที่จะต้องมาผูกพันกันในภายหลัง การบอกปิดไม่รับทรัพย์สินเมื่อเขาให้โดย เสน่หา เป็นการเสียหายแก่คนเสมือนไร้ความสามารถ คือแทนที่จะมีทรัพย์สินเพิ่มพูน เพิ่มจำนวนมากขึ้นมาก แต่กลับไม่มี ฉะนั้นจึงควรได้รับความยินยอมจากผู้พิทักษ์ก่อน ส่วนการรับเอาทรัพย์สินเขาให้ที่มีเงื่อนไขหรือค่าภาระติดพันนั้นเหตุที่กฎหมายบัญญัติให้ ต้องได้รับความยินยอมจากผู้พิทักษ์ก่อนก็เพราะว่า บางทีเงื่อนไขเป็นเงื่อนไขที่ยอมรับไม่ ได้ หรือทรัพย์สินที่ได้รับมานั้นมีค่าภาระติดพันนั้น ซึ่งค่าภาระติดพันนั้นอาจจะมากกว่า ทรัพย์สินที่ได้รับไว้ก็ได้ คือถ้าการได้และเสียมีจำนวนใกล้เคียงกันแล้ว จึงควรให้อยู่ในความ ไตร่ตรองพิจารณาของผู้พิทักษ์เสียก่อน

(8) ทำการอย่างหนึ่งอย่างใดเพื่อจะได้มาหรือปล่อยไปซึ่งสิทธิในอสังหาริมทรัพย์ หรือในสังหาริมทรัพย์อันมีค่า คนเสมือนไร้ความสามารถจะนำเอาอสังหาริมทรัพย์ เช่น ดิกราม บ้านช่อง ที่ดิน คนเสมือนไร้ความสามารถ จะทำนิติกรรมเกี่ยวกับ อสังหาริมทรัพย์

เหล่านี้ไม่ได้ ไม่ว่าจะซื้อหรือจะจำหน่ายจ่ายโอนไปก็ทำไม่ได้ทั้งนั้น และคนเสมือน ไร้ความสามารถจะทำการที่ได้มาหรือปล่อยไปในสังหาริมทรัพย์อันมีค่าก็ได้ไม่ได้ สังหาริมทรัพย์อันมีค่า ได้แก่ทรัพย์สินที่กล่าวไว้ใน ข้อ(3) ข้างต้นแล้ว

การใดที่เกี่ยวกับการได้มาหรือปล่อยไป ซึ่งกรรมสิทธิ์ หรือสิทธิใด ๆ ใน อสังหาริมทรัพย์ หรือสังหาริมทรัพย์อันมีค่า เช่น การซื้อขายที่ดิน หรือยกเรือนแพให้กับ ผู้อื่นโดยเสน่หา ซึ่งเห็นได้ว่าเป็นอันตรายได้ง่ายเพราะเป็นการทำลายทำให้กองทรัพย์สินหรือทรัพย์สินสมบัติลดน้อยลง ส่วนการได้มาซึ่งสิทธินั้น ถ้าคุณเงิน ๆ อาจจะไม่เห็นความ สำคัญ เพราะมีแต่จะได้ประโยชน์ แต่ในบางกรณีก็อาจมีว่า การได้มาซึ่งสิทธินั้น โดยการ ซื้อมาและซื้อมาในราคาแพงมากหรือไม่ควรซื้อ ซึ่งคนเสมือนไร้ความสามารถเป็นผู้ หย่อนความสามารถอยู่แล้วอาจกระทำการเปลืองปล้ำ เกิดความเสียหายได้ เพราะขาด ความระมัดระวังรอบคอบ จึงควรได้รับความยินยอมจากผู้พิทักษ์ก่อน

(9) ก่อสร้างหรือดัดแปลงโรงเรือนหรือสิ่งปลูกสร้างอย่างอื่น หรือซ่อมแซม อย่างใหญ่ การก่อสร้างอาคารบ้านเรือน ปลูกตึกแถวให้คนเช่าหรือซ่อมดัดแปลงบ้านให้ เป็นร้านเสริมสวย การกระทำสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ต้องใช้จ่ายเสียเงินทองมาก ถ้าคนเสมือนไร้ ความสามารถกระทำไปโดยลำพังตนเอง อาจเกิดความเสียหาย หรือไม่ได้รับประโยชน์เท่าที่ ควร จึงต้องได้รับความยินยอมจากผู้พิทักษ์ก่อน

(10) เสนอคดีต่อศาลหรือดำเนินกระบวนการพิจารณาใด ๆ เว้นแต่การร้องขอตาม มาตรา 35 หรือการร้องขอถอนผู้พิทักษ์ คนเสมือนไร้ความสามารถจะเป็นโจทก์ฟ้องใคร ก็ไม่ได้ จะต้องได้รับความยินยอมจากผู้พิทักษ์ก่อนจึงจะฟ้องได้หรือในกรณีที่คนเสมือน ไร้ความสามารถถูกฟ้องเป็นจำเลยในศาล คนเสมือนไร้ความสามารถจะสู้คดีด้วยตัวเองก็ ไม่ได้เหมือนกันจะต้องขอความยินยอมจากผู้พิทักษ์ก่อน เพราะเหตุว่าการฟ้องคดีก็ดี การ ต่อสู้คดีก็ดี หากกระทำไม่ดีย่อมมีผลทำให้แพ้คดี และต้องรับผิดชอบอันเนื่องจากแพ้คดี เช่น ต้องชำระเงินค่าธรรมเนียบทั้งในส่วนของตนเองและแทนฝ่ายชนะคดีด้วย การอนุญาต หรือคำยินยอมของผู้พิทักษ์นั้น ต้องทำเป็นหนังสือยื่นต่อศาล เพื่อรวมไว้ในสำนวนความ แต่กฎหมายได้บัญญัติยกเว้นไว้ว่า ถ้าคนเสมือนไร้ความสามารถจะร้องขอให้ถอนผู้พิทักษ์

อย่างนี้ คนเสมือนไร้ความสามารถกระทำได้ด้วยตัวเองไม่ต้องไปขอคำยินยอมจากผู้พิทักษ์ก่อน

อนึ่ง การที่คนเสมือนไร้ความสามารถจะทำนิติกรรมใดๆ ตามมาตรา 34 ผู้พิทักษ์ไม่อนุญาตโดยปราศจากเหตุผลอันสมควร คนเสมือนไร้ความสามารถมีสิทธิร้องขอต่อศาล ศาลอาจมีคำสั่งอนุญาตให้กระทำการนั้น ๆ โดยไม่ต้องได้รับความยินยอมจากผู้พิทักษ์ก็ได้ถ้าศาลเห็นว่าเป็นคุณประโยชน์แก่คนเสมือนไร้ความสามารถ ซึ่งการร้องขออนุญาตต่อศาลนี้ คนเสมือนไร้ความสามารถไม่ต้องได้รับความยินยอมจากผู้พิทักษ์ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 35

(11) ประนีประนอมยอมความหรือมอบข้อพิพาทให้อนุญาตโตตุลาการวินิจฉัย คำว่า “การประนีประนอมยอมความ” เป็นสัญญาซึ่งคู่กรณีทั้งสองฝ่าย ระบุข้อพิพาทอันใดอันหนึ่งซึ่งมีอยู่หรือจะมีขึ้นให้เสร็จไปด้วยต่างฝ่ายต่างยอมผ่อนผันให้แก่กัน คือหมายถึงการผ่อนสั้นผ่อนยาวกันในคดีความนั่นเอง เช่น แดงขอกู้เงินค่าไป 10,000 บาท โดยไม่ได้ทำหนังสือสัญญากันพอถึงกำหนด แดงไม่ยอมชำระหนี้ให้ดำ โดยอ้างให้ดำไปฟ้องต่อศาลเอาเอง ดำอาจจะมาคิดว่าถ้าฟ้องไปก็ต้องแพ้คดีต่อแดงแน่ ๆ และตนเองก็ไม่ได้รับชำระหนี้เลยก็ได้จึงมาตกลงกับแดงว่าขอให้แดงชำระเพียง 7,000 บาท ก็พอ ซึ่งถ้าแดงตกลงชำระหนี้ 7,000 บาท ตามที่ดำเสนอมานี้ นั่น ก็เป็นอันระงับไปอย่างนี้เรียกว่า การประนีประนอมยอมความ ซึ่งในกรณีเช่นนี้คนเสมือนไร้ความสามารถทำเองไม่ได้ ต้องได้รับความยินยอมจากผู้พิทักษ์ก่อนจึงจะทำได้ ส่วนคำว่า “อนุญาตโตตุลาการ” หมายความว่าคนกลางที่เราตั้งขึ้นมาเพื่อพิจารณาข้อพิพาทหรือข้อที่ขัดแย้งกัน ถ้าอนุญาตโตตุลาการตัดสินว่าอย่างไรคู่กรณีต้องปฏิบัติตามส่วนบุคคลที่จะเลือกเป็นอนุญาตโตตุลาการนั้นจะเป็นใครก็ได้ไม่จำเป็นต้องเป็นผู้ พิพากษาหรือผู้ มีความรู้ในด้านกฎหมาย แต่อย่างไร สุดแต่คู่กรณีทั้งสองฝ่าย จะตกลงเลือกให้ใครเป็นอนุญาตโตตุลาการ ซึ่งส่วนมากก็มักจะเลือกเอาบุคคลอาวุโสซึ่งเป็นที่เคารพเชื่อถือของคนทั่ว ๆ ไปในละแวกนั้นก็ได้นั้น เมื่อจะมีการผ่อนผันในข้อขัดแย้งกัน จะต้องมีความรอบคอบในการตัดสินใจที่ดี เพราะ

มีฉะนั้นอาจทำให้คนเสมือนไร้ความสามารถเสียประโยชน์ก็ได้ ดังนั้นคนเสมือนไร้ความสามารถจะตั้งอนุญาโตตุลาการต้องได้รับความยินยอมจากผู้พิทักษ์ก่อน

เนื่องจากคนเสมือนไร้ความสามารถเป็นผู้ที่มีเหตุบกพร่อง จนไม่สามารถจัดการงานด้วยตนเองได้หรือจัดกิจการไปในทางที่อาจจะเสื่อมเสียแก่ทรัพย์สินของตนเองหรือครอบครัวในการทำนิติกรรม จึงต้องขอความยินยอมจากผู้พิทักษ์ก่อน นิติกรรมที่คนเสมือนไร้ความสามารถต้องได้รับความยินยอมจากผู้พิทักษ์ก่อนนั้น มีบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 34(1)-(11) แต่คนเสมือนไร้ความสามารถอาจจะกระทำการกิจการอย่างอื่น นอกจากที่ระบุไว้ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 34(1)-(11) อันอาจเป็นทางที่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อกองทรัพย์สินได้ เช่น คนเสมือนไร้ความสามารถมีบ้านเช่าราคาแพงหลายหลังอาจนำบ้านออกให้เช่าในราคาถูก ๆ เป็นเวลา 1 ปี คนเสมือนไร้ความสามารถยอมทำได้โดยลำพังและสมบูรณ์ เพราะไม่ขัดต่อมาตรา 34(5) แต่เสียหายต่อคนเสมือนไร้ความสามารถ ในกรณีเช่นนี้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ วรรค 34 วรรคสอง จึงบัญญัติว่า “ถ้ามีกรณีอื่นใดนอกจากที่กล่าวในวรรคหนึ่งซึ่งคนเสมือนไร้ความสามารถอาจจัดการไปในทางเสื่อมเสียแก่ ทรัพย์สินของตนเองหรือครอบครัวในการสั่งให้บุคคลใดเป็นคนเสมือนไร้ความสามารถหรือเมื่อผู้พิทักษ์ร้องขอในภายหลัง ศาลมีอำนาจสั่งให้คนเสมือนไร้ความสามารถนั้นต้องได้รับความยินยอมของผู้พิทักษ์ก่อนจึงจะทำการนั้นได้” ดังนั้น เมื่อพิจารณาแล้วการคิดค่าเช่าในราคาถูก ๆ เป็นการเสียหายต่อคนเสมือนไร้ความสามารถ ผู้พิทักษ์อาจจะร้องขอต่อศาล ศาลอาจสั่งให้คนเสมือนไร้ความสามารถต้องได้รับความยินยอมจากผู้พิทักษ์ก่อนในเรื่องอัตราค่าเช่าก็ได้

หมายเหตุ ในการจัดการทรัพย์สินของคนเสมือนไร้ความสามารถ ตามมาตรา 34 นั้น คนเสมือนไร้ความสามารถนั้นต้องทำเองโดยได้รับความยินยอมจากผู้พิทักษ์ คนเสมือนไร้ความสามารถอาจตั้งผู้พิทักษ์ทำการแทนได้ หรือถ้าคนเสมือนไร้ความสามารถไม่สามารถ ทำการอย่างหนึ่งอย่างใดได้ในการกระทำตามมาตรา 34 คนที่เป็นคนเสมือนไร้ความสามารถเพราะกายพิการ หรือจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ ศาลจะสั่งให้ผู้พิทักษ์เป็นผู้

มีอำนาจทำแทนคนเสมือนไร้ความสามารถก็ได้ โดยให้นำบทบัญญัติเกี่ยวกับผู้อนุบาลมาใช้บังคับแก่ผู้พิทักษ์โดยอนุโลม (มาตรา 34 วรรค 3) และคำสั่งของศาลตามมาตรานี้ให้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา (มาตรา 34 วรรค 4)

ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 34 วรรคท้าย บัญญัติว่า “การใดกระทำลงโดยฝ่าฝืนบทบัญญัติมาตรานี้ การนั้นเป็นโมฆียะ” คือหมายความว่า ผู้พิทักษ์เป็นผู้ให้ความยินยอมแก่คนเสมือนไร้ความสามารถในการทำนิติกรรม ตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 34(1)-(11) นิติกรรมนั้นจึงจะมีผลสมบูรณ์ตามกฎหมาย แต่ถ้านิติกรรมดังกล่าวนั้นคนเสมือนไร้ความสามารถกระทำลงไปโดยปราศจากความยินยอมของผู้พิทักษ์ ย่อมมีผลเป็นโมฆียะ กล่าวคือนิติกรรมนั้นยังสมบูรณ์อยู่จนกว่าจะถูกบอกล้าง) ซึ่งผู้มีสิทธิบอกล้างหรือให้สัตยาบันก็คือผู้พิทักษ์นั่นเอง (มาตรา 175 และ มาตรา 177)

ข้อสังเกต ในเรื่องการทำพินัยกรรมไม่มีกฎหมายบัญญัติถึงว่าคนเสมือนไร้ความสามารถทำพินัยกรรมมีผลอย่างไรเช่นเดียวกับคนไร้ความสามารถและการทำพินัยกรรมนี้ก็ไม่ใช่ข้อยกเว้น มาตรา 34 (1)-(11) นี้เลย ดังนั้นคนเสมือนไร้ความสามารถ ย่อมทำพินัยกรรมได้สมบูรณ์โดยลำพังตนเอง

คำพิพากษาฎีกา ที่น่าสนใจ (ก่อนใช้ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 1 ที่แก้ไขแล้ว พ.ศ.2535)

คำพิพากษาฎีกาที่666/2495 ผู้เสมือนไร้ความสามารถย่อมประกอบกิจการต่าง ๆ ได้ เว้นแต่ในบางกรณีจึงต้องได้รับความยินยอมจากผู้พิทักษ์ก่อนเท่านั้น กฎหมายมิได้ให้อำนาจผู้พิทักษ์มีอำนาจปกครองผู้เสมือนไร้ความสามารถด้วยไม่ ฉะนั้น ผู้พิทักษ์จะฟ้องความแทนผู้เสมือนไร้ความสามารถโดยลำพังตนเอง โดยมีได้รับมอบอำนาจจากผู้เสมือนไร้ความสามารถไม่ได้

คำพิพากษาฎีกาที่ 39/2496 ศาลฎีกาเห็นว่าในเรื่องมีผู้ขอเป็นผู้พิทักษ์ผู้เสมือนไร้ความสามารถ ตาม ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 34 นั้นก็เพื่อประสงค์จะให้ผู้พิทักษ์คอยควบคุมดูแลการกระทำนิติกรรมใดๆของผู้เสมือนไร้ความสามารถอันเกี่ยวกับทรัพย์สินของผู้เสมือนไร้ความสามารถ ในเมื่อผู้เสมือนไร้ความสามารถยังมีชีวิตอยู่แต่ปรากฏว่าในระหว่างฎีกานี้นายคำได้ถึงแก่กรรมเสียแล้วจึงไม่มีประโยชน์อย่างใดที่จะพิจารณากันต่อไปว่า สมควรให้ผู้ร้องเป็นผู้พิทักษ์นายคำผู้เสมือนไร้ความสามารถหรือไม่ เพราะเมื่อนายคำได้ถึงแก่กรรมไปแล้วทรัพย์สินมรดกของนายคำย่อมตกทอดไปยังทายาทโดยอำนาจแห่งกฎหมายตามมาตรา 1599 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ดังนั้นจะใช้วิธีการควบคุมดูแลจัดการแก่ทรัพย์สินมรดกของนายคำ ดุจดังนายคำเป็นผู้เสมือนไร้ความสามารถยังมีชีวิตอยู่ไม่ได้

คำพิพากษาฎีกาที่ 380/2496 ศาลฎีกาได้ตรวจสอบสำนวนนั่งฟังคำแถลงการณ์และประชุมปรึกษาคดีแล้วเห็นว่าคดีนี้ นายเสงี่ยม เหมหงษา ผู้พิทักษ์เป็นผู้นำมาฟ้องแทน นายอิม เหมหงษา ผู้เสมือนไร้ความสามารถ อันปัญหาเรื่องอำนาจฟ้องนี้เป็นข้อกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับความสงบเรียบร้อยของประชาชน แม้จำเลยจะมีได้ยกขึ้นต่อสู้ ศาลก็ควรยกขึ้นวินิจฉัยและปัญหาที่ว่าผู้พิทักษ์จะมีอำนาจฟ้องคดีแทนผู้เสมือนไร้ความสามารถหรือไม่นี้ ตามกฎหมายหาได้มีบัญญัติให้ผู้พิทักษ์ทำแทนได้ไม่เพราะไม่มีบทบัญญัติในที่ใดที่ให้ผู้พิทักษ์มีอำนาจ เช่น ผู้ปกครองของผู้เสมือนไร้ความสามารถมาตรา 35 ก็แสดงอยู่ว่า ผู้เสมือนไร้ความสามารถยังสามารถประกอบกิจการต่าง ๆ ได้ เว้นแต่ ในบางกรณีจะต้องได้รับความยินยอมจากผู้พิทักษ์เสียก่อนเท่านั้น ดังที่ศาลฎีกาได้เคยวินิจฉัยไว้แล้ว ในคำพิพากษาฎีกาที่ 666/2495 ฉะนั้นฎีกาโจทก์จึงฟังไม่ได้ด้วยประการฉะนี้ศาลฎีกาให้ยกฎีกา

การสิ้นสุดของการเป็นคนเสมือนไร้ความสามารถ

การเป็นคนเสมือนไร้ความสามารถนั้นก่อตั้งขึ้นโดยคำสั่งของศาล ดังนั้นการสิ้นสุดการเป็นคนเสมือนไร้ความสามารถ ก็ต้องมีคำสั่งของศาลถอนคำที่ได้สั่งให้เป็นคนเสมือนไร้ความสามารถด้วย ซึ่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 36 บัญญัติว่า “ถ้าเหตุที่ศาลได้สั่งให้เป็นคนเสมือนไร้ความสามารถได้สิ้นสุดไปแล้วให้นำบทบัญญัติมาตรา 31 มาใช้บังคับโดยอนุโลม” ถ้าเหตุแห่งการเป็นคนเสมือนไร้ความสามารถได้หมดสิ้นไปจนสามารถทำงานของตนได้ เช่น หายจากจิตฟั่นเฟือน เป็นต้น ก็อาจร้องขอต่อศาลให้ถอนคำสั่งการเป็นคนเสมือนไร้ความสามารถได้ หรือถ้าคนเสมือนไร้ความสามารถมีอาการวิกลจริตมากขึ้นอาจถูกศาลสั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถก็ได้และการร้องขอให้นำบทบัญญัติมาตรา 31 มาใช้บังคับตามแต่กรณี จะเห็นได้ว่าให้บังคับตามมาตรา 31 เช่นเดียวกับการสิ้นสุดของคนไร้ความสามารถดังที่ได้กล่าวมาแล้วในเรื่องการสิ้นสุดของการเป็นคนไร้ความสามารถ